

№ 125 (20888)

2015-рэ илъэс

ШЭМБЭТ БЭДЗЭОГЪУМ и 11

> кыхэтыутыгьэхэр ыкіи нэмыкі къэбархэр тисайт ижьугьотэштых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Хэхъоныгъэхэм къаушыхьаты

Неущ-Адыгэ-Республикэм-и-ЛІышъхьэу-ТхьакІущынэ-Аслъан-къызыхъугъэ-маф

хэм, зэблахъугъэхэм, щэпІэ гупчэшхоу къызэlуахыгъэхэм къаушыхьаты. Ахэр пстэумэ

ЦІыфым имэфэкІ мафэр ары нахьыбэрэмкІэ илъэсэу къызэринэкІыгъэхэр ыгукІэ зызэхифыжьыхэрэр, дэгьоу е дэеу къыфахьыгъэр, къыдэхьугьэр, къыдэмыхьугьэу ІэкІэкІыгьэр зызэпищэчырэр. Ащ фэдэу Тхьак Гущынэ Асльан илъэсэу къыкІугъэхэм къафызэплъэкІыжьмэ, зэрыгушхонэу къыдэхъугъэр зэрэмымэкІэщтыр нафэ.

шІэщтыри, а мылъкоу хэплъхьащтыр гъотыгъошюу зэрэщымытри къыдэпІон фае.

Республикэм иэкономикэ хэхъоныгъэ ышІымэ, нэмыкІ лъэныкъохэр зэтегъэуцогъэнхэмкІэ шІуагъэ къытыщт, цІыфхэм ящыіэкіэ-псэукіэ нахьышіу отраслэм анахьэу ТхьакІущынэ Аслъан ынаіэ зыкіытыригъэтырэр. Инвестициехэр ащ икъэкіуапіэхэм анахь шъхьаіэхэм ащыщых. Илъэси 7 — 8-кІэ узэкІэІэбэжьмэ, инвесторхэр Адыгеим къемыкІуалІэхэу щыиэкономикэ къыхалъхьагъэр сомэ миллиарди 124-м ехъугъ. Инвестицие проектхэр зы лъэныкъоу щымытэу, экономикэ отраслэхэм зэкІэми — мэкъумэщыми, промышленностми, псэолъэшІынми, туризмэми ащапхыращых. Предприятие зэфэшъхьафэу, щэпІэ гупчэшхоу къызэlуахыгьэхэр ащ ишыхьатых. Илъэс къэс Шъачэ щызэхащэрэ инвестиционнэ форумым илъэси 7 хъугъэу республикэр зэрэхэлажьэрэм шІуагьэ къытыгь. ГущыІэм пае, Адыгеим ащ къыщигъэлъэгъогъэ

несИнкубаторэу Джэджэ рай-

оным щагъэпсырэр. Ащ фэдэ

къэралыгьом джыри итэп, Ады-

геир мыщкІи апэ хъугъэ. Экономикэм хэхъоныгъэхэр егъэшыгъэнхэм фэюрыше предпринимательхэм яфорумэу мы илъэсым республикэм апэрэу щызэхащагъэри. Ар хабзэ хъунышъ, илъэс къэс зэхащэнэу, федэу къыхьырэр нэрылъэгъунэу пшъэрылъ зыфагъэуцужьыгъ.

Федеральнэ программэхэм къыдалъытэрэ ахъщэу къатlупщыщтым республикэм и ахьэу хилъхьан фаер игъом ыкІи икъоу къызэрагъотырэм ишІуагъэкІэ, отраслэ пэпчъ хэхъоныгьэ ышІыгь, объектыкІэхэр агьэуцугьэх, шІыгьахэхэр агьэцэкІэжьыгъэх. Медицинэм, гъэсэныгъэм ясистемэхэр модернизацие шІыгъэнхэм фытегъэпсыхьэгъэ программэхэм къадыхэлъытэгъэ пстэури игъом ыкІи икъоу зыгъэцэкІагъэхэм Адыгеир ащыщ. Гъэсэныгъэм исистемэ гъэкІэжьыгъэным ипрограммэ къыдыхэлъытагъэхэм ягьэцэкІэн пстэумкІи сомэ миллион 730-м ехъу пэlуагъэхьагъ. Ащ ишІуагъэкІэ, къуаджэхэу Хьэлъэкъуаерэ Хьатикъуаерэ, селоу Красногвардейскэм лъэхъаным диштэу зэтегъэпсыхьэгьэ еджапіэу къащашіыгьэхэр нэрылъэгъух. Шэуджэн районым ит къутырэу Хапачевым еджапіэрэ кіэлэціыкіу іыгьыпіэрэ щашІынхэу рагъэжьагъ. ЗэкІэ республикэм ит еджапІэхэм яматериальнэ-техническэ зытет хэпшіыкізу нахьышіу хъугъэ.

КІэлэцыкІу ІыгъыпІэхэмкІэ къэралыгьом Іофыгьошхо и І субъектхэм ахэр ямакІэх, чэзыухэм ахэтыр минишъэ пчъагъэкІэ лъытагъэ. Адыгеири ахэр зимакІэхэм ащыщыгъ. Ары анахь шъхьаlэу, анахьыбэу зыдэлэжьэнхэ фаехэм ТхьакІущынэ Аслъан а Іофыгъор зыкlахигъэуцуагъэр.

(Икіэух я 2-рэ н. ит).

Отраслэ пэпчъ хэхъоныгъэу ышІыгъэр медицинэм, гъэсэныгъэм, спортым, туризмэм, нэмык лъэныкъохэм япхыгъэ объектыкІзу къашІыгьэхэм, агьэцэкІэжьыгъэхэм, гъэстыныпхъэ шхъуантІэм, псым, электроэнергием якъэкІуапІэу агъэпсыгъэ-

хэткІи нэрылъэгъух.

республикэм ипащэ зыхъугъэр,

илъэсищым ехъукІэ узэкІэІэ-

апэу зишІушІагьэр пащэр ары. тыгьэп, ау щылэжьэнэу къи- проектышхохэм ащыщ АгроБиз-Ащ ыкІуачІэ, ищэІагьэ, ишІэныгъэ, иакъыл, иІофшІэгъэшхо ахэлъ. Непэ республикэм имылъку хэмыхьэу къэралыгъом зыпари къызэрэпфимы-

уцощтыгъэр мэкІагъэ. АР-м и

ЛІышъхьэ ащ хэушъхьафыкІыгъэу Іоф гъэнэфагъэ дишІагъ. Непэрэ мафэмкІэ къэплъытэмэ, инвестициеу республикэм

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ и Указ

Щытхъуцізу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист» зфиіорэр Хь. М. Мэщліэкъом фэгъэшъошэгъэным ехьыліагъ

Экономикэм ихэхъоныгъэкІэ гъэхъагъэч иІэхэм апае щытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист» зфиlорэр Мэщліэкъо Хьамид Махьмудэ ыкъом – Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэ игуадзэ, хабзэм ифедеральнэ къулыкъухэм адэлэжьэгъэнымкІэ ыкІи Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэрэ Адыгэ

Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ІэкІоцІ политикэмкІэ и ГъэІорышІапІэ ипащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

> Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, бэдзэогъум и 10, 2015-рэ илъэс

Хэхъоныгъэхэм къаушыхьаты

(Икіэух).

Ащ фэшІ, кІэлэцІыкІу Іыгъыпіэхэм чэзыу ямыіэжьэу шіыгъэным фытегъэпсыхьэгъэ «дорожнэ картэ» агъэнэфагъ. Ащ къыдыхэлъытагъэу ІыгъыпІакІэхэр ашІынхэу рагьэжьагь, жъы хъугъэхэр зэтырагъэпсыхьажьых. Ащ ишІуагъэкІэ, 2013-рэ илъэсым чІыпІэ 1365-у агъэнэфэгъагъэм къырагъэхъуи, чІыпІэ 1495-рэ атыгъ, 2014-рэ илъэсым Іыгьыпіи 3 ашіи, атыгь, псэуалъэ пэпчъ чІыпІэ 240-рэ иІ. ПстэумкІи блэкІыгъэ илъэсым изакъоу ащ сомэ миллион 212-рэ мини 164-рэ пэlуагъэхьагъ. Арэу щытми, гъэсэныгъэм исистемэ джыри щыкlагьэхэр зэриlэхэр, ахэм ядэгьэзыжьын зэпымыоу Іоф дашІэн зэрэфаер ТхьакІущынэ Аслъан къыхегъэщы.

Медицинэм исистемэ гъэкlэжьыгъэным ипрограммэ къыдыхэлъытэгъэ пстэури гъэцэкlагъэ зэрэхъугъэм ишlуагъэкlэ, республикэм щызэшlуахыгъэ пстэуми уарымыгушхон плъэкlыщтэп. Медицинэм иучреждение 14-мэ яобъект 50 агъэцэкlэжьыгъ, лъэхъаным диштэрэ оборудование дэгъухэмкlэ зэтыа Іофыгъор зэрэдагъэзыжьыщтым Ліышъхьэм ынаіэ тет.

Адыгеим туризмэм зыщегъэушъомбгъугъэныр пшъэрылъ шъхьаlэу Тхьакlущынэ Аслъан мы ІэнатІэм зыіохьэм зыфигъэуцужьыгъагъэхэм ащыщ. Мыекъопэ районэу ичіыопскіэ ащ фытегъэпсыхьагъэм иинфраструктурэ лъэхъаным зэрэдимыштэщтыгъэм ыпкъ къикіыкіэ, ар пстэумэ анахь зэшіохыгъуае хъугъэ. Федеральнэ Гупчэр къотэгъу къызыщытфэхъун, ІэпыІэгъу къытынэу зыщищыкІэгъаби мы Іофым хэлъ. Арэу щытми, илъэсийрэ ныкъорэм республикэр мы отраслэмкІи мымакІэу ыпэкІэ лъыкІотагъ. Непэ туризмэм пстэумкІи фирми 165-рэ щэлажьэ. НахьыпэкІэ илъэсым къыкІоцІ нэбгырэ мини 180-м ехъу туристэу республикэм къихьэщтыгъэмэ, непэ

ар мин 315-м нэсыгь. Мы лъэныкъомкІэ гъэхъэгъэ анахь инэу ашІыгьэхэм ащыщых «Джэнэт» ыкІи «Ворота Лагонаки II» зыфиюрэ инвестиционнэ проектхэу агъэхьазырхи пхыращыгъэхэр. Федеральнэ Гупчэм зэнэкъокъоу зэхищагъэм къыщыхахыгьэхэм ахэр ахэфагьэх ыкІи Урысыем туризмэм зыщегъэушъомбгъугъэным фэгъэхьыгъэ федеральнэ программэм хагъэхьагъэх. «Джэнэт» зыфиюрэр Хъымыщкіэй дэжь гектар 701-м ехъу ыубытэу щагъэпсыщт. Ащ санаториехэр, хьакіэщхэр, гъэпсэфыпіэ зэфэшъхьафхэр къыдыхэлъытагъэх. Проектыр щыІэныгъэм

рагъэпсыхьагъэх, ФАП-хэр кlэv ашыгьэх, щыагьэхэр агьэцэк эжьыгъэх. Пстэумки сымэджэньаже і мехне мехецькі мехецькі мехецькі мехецькі мехецьких мехець сомэ миллиони 10-м ехъу пэlуагъэхьагъ. Программэр республикэм щаухыгь нахь мышІэми, мы системэм джыри щыкlагьэу иІэхэр республикэм ипащэ Іэпэдэлэл ышІыгъэхэп. Поликлиникэхэм ягъэцэк Іэжьын джыри лъагъэкІуатэ, ФАП-мкІэ щыкІагъэу щыІэхэм ядэгъэзыжьын ыуж итых, нэмык Іофыгьохэри зэшІуахых. Республикэм имедицинэ непэ гумэкІыгьо шъхьа ву и в эхэм ащыщ кадрэхэр зэримыкъухэрэр. ШІыкІэ зэфэшъхьафхэр агьэфедэхэзэ,

щыпхыращымэ, loфшlэпlэ чlыпlэ 500 фэдиз къытыщт. Непэ ащ иинфраструктурэ агъэпсы.

Туристическэ кластерэу «Ворота Лагонаки II» зыфиюрэр поселкэу Каменномостскэм дэжь зыщагъэпсырэр. 2014-рэ илъэсым мы проектыр Гупчэм щыпхырыки, ащ ишуагъэкю поселкэм гъэстыныпхъэ шхъуантюрэ псэу зэшъощтхэмрэ ращэлюних рагъэжьагъ. Джыри мы илъэсым мылъку зыфа-

щтыгъэ. Непэ ар процент 40-м къехъу ныlэп. Бюджетым шlуагъэ къытэу зэрэгъэпсыгъэм, республикэм ежь федэу къыхыжырэм зэрэхахъорэм къыхэкlэу, нахъ макlэу lэпыlэгъу ищыкlагъэ хъугъэ. Лъэныкъо пэпчъ хэхъоныгъэ гъэнэфагъэ зэришlыгъэм ишlуагъэкlэ, 2007-рэ илъэсым республикэм ибюджетэу сомэ миллиарди 5 нахьыбэ мыхъущтыгъэр сомэмиллиард 16,5-м нэсыгъ. Ар

тІупщыщт инвестиционнэ проектэу Ростуризмэм къыхихыгъэхэм мы проектхэр ахэфагъэх. Ащ ишІуагъэкІэ, гъэстыныпхъэ шхъуантіэм икъэкіуапіэхэм яшІын лъагъэкІотэщт. Федеральнэ ыкІи республикэ бюджетхэм къахэхыгъэу ащ пстэумкІи сомэ миллион 850-рэ пэlyагъэхьащт. 2017-рэ илъэсым нэс инфраструктурэм игъэпсын аухын фаеу проектым къыщыдэлъытагъ. А уахътэм къыкІоцІ поселкэу Каменномостскэм къыщегъэжьагъэу станицэу Дахъом нэсэу псымрэ гъэстыныпхъэ шхъуантІэмрэ якъэкІуапіэхэр щыкіагьэ ямыіэу агьэпсыщтых. А зэкІэри пстэумэ апэу зишІушІагъэр республикэм ипащ.

2007-рэ илъэсым республикэм ахъщэ ІэпыІэгъоу федеральнэ Гупчэм къыфитІупщыщтыгъэр процент 61-рэ хъу-

субъектымкІэ джыри бэп, ау хэхъоныгъэ макІэуи пІон плъэкІыштэп.

Мыхэм ыкіи нэмыкі хэхъоныгьабэу республикэм иіэхэм арыгушхоу Тхьакіущынэ Асльан къыхегъэщых, ау сыдигьокіи шіагьэ хъугъэр бэу, къыіоу зэхэпхыщтэп. Ежь ыкіуачіэ, ипсауныгъэ ашъхьасырэп, рихьыжьэгъэ Іофыр гъунэм нимыгьэсэу ыуж икіыщтэп, джащ фэдэу зэкіэми Іоф ашіэн фаеу ельытэ. Ары льэныкъуабэхэмкіэ апэрэхэм ащыщэу ыціэ раіоным республикэр зыкіынэсыгъэр.

Ащ фэдэу тапэкІи псауныгъи кІуачІи иІэу Адыгеир хэхъоныгъабэхэмкІэ апэ итэу лъигъэкІотэшъунэу ТхьакІущынэ Аслъан тыфэлъаІо, имэфэкІэу къэблагъэрэмкІэ тыфэгушІо.

ХЪУТ Нэфсэт. Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

ЦІыфхэр рагъэблэгъэщтых

Граждан обществэм ихэхъоныгъэкlэ ыкlи цlыфым ифитыныгъэхэмкlэ Советэу Урысые Федерацием и Президент дэжь щызэхэщагъэм хэтхэм 2015-рэ илъэсым бэдзэогъум и 15-м сыхьатыр 15-м къыщегъэжьагъэу 19-м нэс мыщ фэдэ чlыпlэм цlыфхэр щырагъэблэгъэщтых: къ. Мыекъуапэ, ур. Краснооктябрьскэр, 21-р, кабинетхэу NN 129-м, 130-м, 102а-м, 102б-м.

Дахэу афызэхащагъ

Мэкъуогъум и 25-м Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэ ягурыт еджапІэхэр къэзыухыгъэхэм аттестатхэр аратыжьыгъэх.

мэхьанэшхо зиіэ мэфэкіыр лъэпкъым, ліакъом ящытхъу гум къинэжьэу, гъэшІэгъонэу, ухыгъэ ныбжьыкІи 110-рэ Іофтхьабзэм къекіоліагь. Еджапіэр Налбый, Теуцожь район администрацием ипащэу Хьачмамыясоветхэм ятхьаматэхэу Лыхэрэ, ны-тыхэр, кІэлэегъаджэхэр.

Пэнэжьыкъуай

Лъэпкъ культурэм и Гупчэу къуаджэм дэтыр гъэкІэрэкІагьэ. Орэд мэкъэ шъабэми гур къегъэчэфы. Дахэу фэпагъэхэу, чІаф.

Мыщ зэјукјэр пчыхьэм сы-Апэу Хьачмамыкъо Азэматрэ дищэягъэх. ПчыхьалІыкъо Любэрэ гурыт еджапІэр къэзыухыгьэхэм гущы-Іэ фабэхэр къафаlуагъ. Апшъэрэ къыдэкlуаехэзэ, якlэлэеджакlоеджапіэхэм къин къащымыхъоу хэр сценэм къыдащаехэмэ, ачіэхьанхэу, дэгьоу ащеджэн- афэгушіохэзэ, аттестатхэр арахэу, районым, Адыгеим зыщыщ тыжьыгъэх.

арагьэюнэу, шюу шыюр къадэкъалэмрэ Пэнэжьыкъуаерэ ащы- хъунэу къафэлъэ Іуагъэх. РайкІуагь. Гурыт еджапіэхэр къэзы- оным гъэсэныгъэмкіэ игъэіорышІапІэ ипащэу Ерэджыбэкъо Адамэ гущыІэр зыратым къыкъэзыухыхэрэм къафэгушіонхэу зэриіуагъэмкіэ, районымкіэ гукъэкІогьагьэх Адыгэкъалэ иад- рыт еджапІэр мыгъэ къэзыухыминистрацие ипащэу Хьатэгъу гъэр ныбжьык э 48-рэ мэхъу. Ахэм ащыщэу нэбгырипшІымэ «За особые успехи в учебе» къо Азэмат, народнэ депутатхэм зыфиюрэ аттестатхэм дышъэ медальхэр акlыгьоу аратыжьысэ Юрэрэ Пчыхьаліыкъо Любэ- гъэх. Ахэр Пэнэжьыкъое гурыт еджапіэмкіэ Нэмытіэкьо Диан. Іэшъынэ Белл; ГъобэкъуаекІэ Уджыхъу Рузан, Шъхьащэкъо Тэмар, Уджыхъу Марзиет; ДжэджэхьаблэкІэ Нэхэе Джэнэт; НэшъукъуаекІэ КІыкІ Белл; Очэпщые гурыт еджапІэмкІэ Нэхэе Диан, Пщыдатэкъо Саид, къэгъагъэхэр аlыгъхэу къекlолlэ- Пщыпый Альбин. Ахэр олимпигъэ ціыфхэр клубышхом зэрэ- адэхэм зэрахэлэжьагъэхэр, зэтыгъо къэралыгъо ушэтынхэр дэгьоу зэратыгьэхэр Ерэджыхьатыр 5.00-м щырагъэжьагъ. бэкъом къыlозэ, сценэм къы-

Нэужым районым иеджапІэхэм япащэхэр чэзыу-чэзыоу

Гурыт еджапіэхэм къачіэкіыгъэхэм аціэкіэ Гъобэкъое еджапІэр дышъэ медалькІэ къэзыухыгъэ Уджыхъу Рузанэ зэращыгугъхэрэр къызэрагъэшъыпкъэжьыщтыр къыІуагъ. Ны-тыхэм аціэкіэ Лъэустэнхьаблэ щыщэу Тыркоо Сусаннэ еджапІэр къэзыухыгъэхэм, шІоу щыІэр къадэхъунэу, насыпышІо хъунхэу къафэльэІуагъ. МэфэкІ зэхахьэр къагъэдэхагъ ыкІи къагъэбаигъ къоджэ артистхэм. Ахэм орэдхэр къаlуагъэх, къэшъуагъэх.

Адыгэкъал

Къалэм игурыт еджэпІитфыр къэзыухыгъэ нэбгырэ 62-мэ аттестатхэр ятыжьыгъэным фэгъэхьыгъэ мэфэкІ зэхэхьэшхор Адыгэкъалэ зыщырагъэжьагъэр пчыхьэм сыхьатыр 8-р ары. Мыщ тыкъызэсым, лъэпкъ культурэм и Гупчэ ыпашъхьэ кусэ плъыжьхэмкІэ зэпэгъэІыгъагъ. ЕджапІэр къэзыухыгъэхэр, зимэфэкІхэр алырэгъум тетхэу залым чІащэх.

Ахэм ягушІуагьо адагощынэу къэкІуагъэх Адыгэкъалэ ипащэу Хьатэгъу Налбый, народнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Ліыхэсэ Юрэ, АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкІэ, сатыумкІэ иминистрэу Ліыхэсэ Махьмудэ, Теуцожь районым ихьыкум итхьаматэ ипшъэрылъхэр зыгъэцэкІэрэ Шумэн Байзэт, нэмыкІхэри. ЩыІагьэх заом иветеранхэу Іэшъынэ Сэфэрбый, Кочик-Оглы Бориси, Чэтыжъ Ис-

Апэу сценэм къыдэкІуаех ыпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ Хьатэгъу Налбыйрэ Ліыхэсэ Юрэрэ, Адыгэкъалэ гъэсэныгъэмкіэ игъэІорышіапіэ итхьаматэу Тхьал Махьмудэ ягъусэу. ГущыІэ дахэхэр ахэм ныбжьыкІэхэм къафаІуагъ. Ащ ыуж дышъэ медальхэр къэзылэжьыгъэхэр зырызэу къыдащэягъэх. Апэу къызэрэрагьэжьагьэр, щытхъушхо къызыпалъхьагъэр гурыт еджапІэу N 1-р къэзыухырэ Шумэн Бислъан. ХьисапымкІэ Урысые олимпиадэу «Звезда» зы- хыгъ.

фигорэм тектоныгъэ къыщыдихыгь. Ащ фэшІ Пшызэ къэралыгьо технологическэ университетым истудент хъугъахэ. ЕджапІэм чІэсыфэ тфы ехъу къыхьыгьэп. Предмет зэфэшъхьафхэмкІэ олимпиадэхэм ахэлажьэщтыгъэ ыкІи текІоныгъэ къащыдихыщтыгъэ. АР-м шахматхэмкІэ изэнэкъокъухэм пчъагъэрэ ячемпионыгъ. Къыблэ шъолъырым, Урысыем ячемпионатхэм текІоныгъэр къащыдихыгъ. Музыкальнэ фестивалэу краим, Урысыем ащызэхащэхэрэм ар ялауреат.

Адыгэкъалэ игурыт еджапІэу N 2-р дышъэ медалькІэ къаухыгь Бетигов Магомед, ЖэнэлІ Альбинэ, ХъокІо Марианнэ, КІэныбэ Фатимэ, Хьэлъэкъое еджапіэмкіэ дышъэ медаль къалэжьыгъ Лыхэсэ Рустамрэ Хьанахэкъо Эллэрэ.

Ахэм ауж къалэм игурыт еджапіэхэм япащэхэу Напціэкъо Бадур, ЦІыкІу Нуриет, НапцІэкъо Адам, Шумэн Аскэр, Дыхъу Сусаннэ, якІэлэеджакІоу гурыт еджапІэр къэзыухыгьэхэр сценэм зырызэу къыдащаехэмэ, афэгушІохэзэ аттестатхэр аратыжьыгъэх.

Гурыт еджапІэр къэзыухыхэрэм аціэкіэ Кіэныбэ Фатимэрэ Лыхэсэ Рустамрэ, кІэлэегъаджэхэм аціэкіэ Бэрэтэрэ Фатимэ, ны-тыхэм ацІэкэІ Шумэн Эммэ мэфэкІ зэхахьэм къышыгушыІагъэх.

Культурэм и юфыш эхэм япрограммэ мэфэкі зэхахьэр къыгъэкІэрэкІагъ.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтыр Адыгэкъалэ щыкюгъэ пчыхьэзэхахьэм щытыра-

Іэпэіэсэныгъэшхо ахэлъ

Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым икъэшъокІо купэу «Дышъэ къамэр» я XVII-рэ урысые фестивалэу «Кубанский казачок» зыфиІорэм хэлэжьагъ ыкІи «Народнэ къашьом иансамблэхэр» зыфиІорэ льэныкьомкІэ анахь коллектив дэгьоу альытагь.

Лъэпкъ культурэм игупчэу ПсышІопэ районым итым ар щы-Волгоградскэ, Липецкэ, Москов-Краснодарскэ ыкІи Краснояр-500 фэдиз ащ къекІолІагь.

Мэкъуогъум и 26-м къыщегъэ- щызыгъэлъэгъуагъэр Мыекъопэ жьагъэу бэдзэогъум и 2-м нэс районымкІэ лъэпкъ орэдхэр къэзыІорэ «Кубаночка» зыфиІорэмрэ къэшъокІо купэу «Дышъэ кІуагь. Адыгеим, Къалмыкъым, къамэмрэ». — Фестивалым Темыр Осетием, Татарстан, Уд- икъызэlухын тикъэшъокlo куп мурт ыкІи Чуваш республикэ- зэрифэшъуашэу зыкъыщигъэлъэхэм, Брянскэ, Владимирскэ, гъуагъ. «Ритмы гор» зыфиюрэ къашъоу ахэм къашІыгъэр къескэ, Новосибирскэ ыкІи Свер- кІолІагъэхэм зэкІэми агу ридловскэ хэкухэм, Алтайскэ, хьыгь. Зэнэкьокъум ипрограммэ къыдыхэлъытагьэу, «Уджхэщыр», скэ крайхэм ащыщ ныбжьыкІэ «Ислъамые» къашъохэр къашІыгъэх ыкІи жюрим осэ ин ныбжыкІи 100-м ехъу ащ хэт. Адыгеир фестивалым къы- къафишlыгъ,— къыщаlуагъ Мые-

къопэ къэралыгъо технологическэ университетым ипресскъулыкъу.

Фестивалым изэхэщак охэм къыхагъэщыгъ адрэхэм афэмыдэу мы къэшъоко купыр зэрэщытыр, творческэ шэн гъэнэфагьэхэр ыкІи ІэпэІэсэныгьэшхо хэльэу альытагь. Фестивалыр зыщызэфашІыжьыгъэ мафэм ансамблэм хэт студентхэм а І-рэ степень зиІэ дипломхэмрэ кубокхэмрэ къафагъэшъошагъ. Джащ фэдэу Мыекъопэ къэралыгьо технологическэ университетым иректор зэрэфэразэхэр къэзыушыхьатырэ тхылъ къаратыгъ.

КъэшъокІо купыр мы апшъэрэ еджапІэм 2012-рэ илъэсым шызэхащэгъагъ, къэшъоныр зикІэсэ

ПІАТІЫКЪО Анет.

ДИН ІОФЫГЪОХЭР

Зиамалым сэдакъэ ытын фае

Адыгэ Республикэм ыкІи Пшызэ шъольыр ащыпсэурэ быслъымэнхэм я Диндэлэжьап Іэ къыщалъытагь тхьамыкІэхэм, сымаджэхэм сэдакъэу аратын фаер зыфэдизыр. Пстэуми ашІэ фытыр-сэдакъэр Бирамыр къимыхьэзэ, НэкІмазэм иаужырэ мафэ, птынэу зэрэщытыр.

«Бирам мафэм ышхынрэ зыщилъэнрэ ащымыкІэрэ быслъымэн пэпчъ фытыр-сэдакъэр ытыныр хьакъэу щыт, — тыгу къагъэкІыжьы динлэжьхэм. — Унагьом ышъхьэ ичнагьо исым телъытагъэу ар ытын фае. ЧІыпІэу тызыщыпсэурэм лэжьыгьэ шъхьа у щалънтерем федеу килограммитІурэ ныкъорэ мы илъэсым шапхъэу щытыр».

Сэдакъэр лэжьыгъэ нэмыкІыкІэ птынэу щымытэу зылъытэхэрэр щыІэми, ДиндэлэжьапІэм къызэрэщыхагъэщыгъэмкІэ, ахъщэри сэдакъэ мэхъу. Лэжьыгьэ шъхьа!эу чып!эм щалъытэрэм (тэ тадэжькІэ - коцыр, пынджыр, шъоущыгъур) изы килограмм ыуас ары укъызыпкъырыкІынэу щытыр. 2015рэ илъэсым ар зыфэдизынэу зэдаштагъэр — нэбгырэ пэпчъ соми 120-рэ.

Бирамыр бэдзэогьум и 17-м быслымэнхэм хагьэүнэфыкlыщт. Арышъ, ащ ыпэрэ мафэм тыгьэр зыкъохьажьырэм ыуж сэдакьэр зыптын фаер, ау Бирам мафэм ипчэдыжь нэмазшІыгьо ар блэбгъэкІы хъущтэп.

Шъугу къэдгъэкІыжьы тшІоиы бэдзэогъум и 13-м ичэщ Къадыр чэщэу быслъымэнхэм зэрэхагъэунэфыкІыщтыр. А чэщым Къуріан лъапіэр Алахьталэм къыригъэхынэу къыригъэжьагъэу ары. Ащ къыхэкІыкІэ а чэщыр Тхьэм ельэlухэзэ быслъымэнхэм рахы. «А чэщыр мэзэ минмэ анахь лъап!» къыщею Къуріаным.

(Тикорр.).

Шъусакъ!

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Темыр-Кавказ УГМС-р» зыфиlорэм къызэритыгъэмкІэ, бэдзэогъум и 11-м ыкІи и 12-м Адыгэ Республикэм ипсыхъохэм адэт псым лъэшэу зыкъыІэтын ылъэкІыщт.

Зэренэгуехэрэмкіэ, псэупіэхэм, тамбэхэм, гьогухэм псыр къатехьан ылъэкІыщт, электричествэ рыкlуапlэхэр жьыбгъэшхоу къыхэхьащтхэм зэпачынхэ алъэкІыщт.

Чанэу зыкъыщагъэлъэгъуагъ

УФ-м исубъектитІоу Республикэу Къырымрэ Севастопольрэ ащык Гогъэ Урысые зэнэкъокъум шьольыр 44-мэ къарыкІыгьэ ныбжьыкІэ 500-м ехьу щызэІукІэгьагь. Дзэ-патриотическэ клубэу «Вертикаль» зыфиІорэм ихэушъхьафыкІыгьэ отделэу «Кондорыр» Адыгэ Республикэм ыцІэкІэ зэнэкьокъум хэлэжьагъ.

БзэджэшІагьэ зезыхьагьэхэм пшъэдэкІыжь ягьэхьыгьэнымкІэ федеральнэ къулыкъум и Гъэloрышіапізу АР-м щыізм дзэпатриотическэ клубэу «Вертикаль» зыфиlорэм икурсантхэм республикэм щык огъэ зэнэкъокъум текІоныгъэ къыщыдахыгь ыкІи Урысыем щыІэщт Іофтхьабзэм хэлэжьэнхэу фитыныгъэ яІэ хъугъэ. «Равнение на героев», «Севастополь — город достойный поклонения», «Статен в строю, силен в бою» зыфиlорэ зэнэкъокъухэм Адыгеим икІыгъэ нэбгыри 10 ахэлэжьагь.

УФ-м и Президент и офыгьохэм афэгьэзэгьэ ГъэІорышІапІэм исанаториеу «Курпаты» зыфиюу къалэу Ялтэ дэтыр мэфэ заулэм къыкlоці «дзэ базэ» хъугъагъэ. Камчаткэ къыщегъэжьагъэу Калининград шъолъырым нэс къарыкІыгъэ ныбжьыкІэхэр зэнэкъокъум хэлэжьагъэх. Кадет классхэм, корпусхэм ащеджэхэрэр, дзэ-патриотическэ клубхэм якурсантхэр арых Іофтхьабзэм къекІолІагъэхэр.

УФ-м и Черноморскэ флот ихы лъэсыдзэ базэу Севастополь дэтым щыкоогьэ уцугьор зэнэкъокъухэм анахь къахэщыгъэхэм ащыщ. АвтоматымкІэ онхэр, щэхэр тэрэзэу далъхьанхэр, нэмык пэрыохъу пстэуми апхырыкІынхэр ныбжьы-

кІэхэм пшъэрылъэу къафагъэуцугьагь. Зэнэкъокъур къиныгь нахь мышІэми, Адыгеим икІыгьэхэм пшъэрыльэу яІэр агъэцэкІагъ. Къыхэгъэщыгъэн фае Іофтхьабзэр окІофэ дзэ-патриотическэ клубым иинструкторхэр тиныбжьык Іэхэм упч Іэжьэгъоу зэря агъэхэр.

Адыгеим икІыгьэ купыр мыщ фэдэ Іофтхьабзэм апэрэу хэлэжьагь нахь мышІэми, дэгьоу зыкъигъэлъэгъуагъ, кlалэхэм гъэхъагъэхэр ашІыгъэх.

– Мыщ фэдэу мэхьанэшхо зиІэ зэнэкъокъум апэрэу тыхэлэжьагь, — къаlо курсантхэм. — Нэмык шъолъырхэм къарыкІыгъэ ныбжьыкІэхэм гущыІэгьу тафэхъугь, ыпэкІи къытшъхьапэщт шІэныгъэхэр дгъотыгъэх, хэукъоныгъэу тиlагъэхэри тлъэгъужьыгъэх. Тихэгъэгу шІу зэрэтлъэгъурэр джыри нахь лъэшэу зэнэкъокъум щызэхэтшІагъ, тикъэралыгъо тыфэлэжьэнымкІэ гухэлъэу тиІэр къыщыдгъэшъыпкъагъ.

БзэджэшІагъэ зезыхьагъэхэм пшъэдэкІыжь ягъэхьыгъэнымкІэ федеральнэ къулыкъум и ГъэюрышІапІэу АР-м щыІэм ипресс-къулыкъу.

Іутіыжь Борис ишіэжь фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъоу адыгэ ныбжьыкІэхэр тагьэхэр къегьэнафэхэшъ, 2015зыхэлэжьэщтхэр зэхащэ

Адыгэ тхэкІо, усэкІо, драматург ІэпэІасэу ІутІыжь Борис Къуней ыкъор изэшІокІ лъагэхэмкІэ зыцІэ чыжьэу Іугьэ льэпкьылІзу щытыгь. Зэчыишхо зыбгьодэльыгьэ хэкупсэр къызыхъугьэр 2015-рэ ильэсым чьэпыогъум и 15-м илъэс 75-рэ хъущт. А мафэр гъэлъэпІэгъэным тегъэпсыхьэгъэ Іофтхьабзэхэм зэу ащыщ адыгэ ныбжыкІэхэм язэнэкъокъу. Тыркуем щыпсэурэ тильэпкъэгъу бзыльфыгъэу Думэн (Адэмэй) Акилэ ары ар зэхэщэгьэнэу къахэзылъхьагьэр. АщкІэ гухэлъ шъхьа Гэр Къзбэртэе-Бэлъкъар Республикэм инароднэ тхакІоу ІутІыжь Борис икІэн лъэпкъым ибайныгъзу зэрэщытыр ныбжык Ізхэм агурыгъз Іогъзныр ары. Литературэм ылъэныкъокІэ зэчый зиІэ пшъашъэхэмрэ кІалэхэмрэ ащ къыщынэфэщтых.

<u>Зэнэкъокъур</u> зэрэзэхащэрэ шІыкІэр

- 1. Зэнэкъокъум хэлэжьэнхэ алъэкlыщт адыгэ кlалэхэу, пшъашъэхэу илъэс 17-м къыщегъэжьагъэу илъэс 30-м нэс зыныбжьхэр. Джащ фэдэу гурыт еджапІэхэм яапшъэрэ классхэм, лицейхэм, колледжхэм, техникумхэм ачlэсхэр, апшъэрэ еджапІэхэм ястудентхэр, ахэр къэзыухыгъэхэр, Іофшіэпіэ зэфэшъхьафхэм аіут ныбжьыкІэхэр.
- 2. Зэнэкъокъум къагъэхьырэ тхыгъэхэм рассказ (новеллэ) шапхъэ яІэн фае. Анахь дэгъухэр ыужкІэ гъэзетхэу «Адыгэ псальэм», «Адыгэ макьэм», «Черкес хэкум», журналхэу «Іошъхьэмафэмрэ» «Зэкъошныгъэмрэ» къарагъэхьащтых.

<u>Зэнэкъокъум</u> <u> зэрэхэлэжьэхэрэ шІыкІэр</u>

- 1. Зэнэкъокъум къагъэхьырэ рассказыр (новеллэр) зыфэгъэхьыгъэщт Іофыгъохэр ежь авторым къыхехых. Ау цІыфыгьэ, шъыпкъагьэ, гукІэгьу ахэлъыным, шэнышоу щытынхэм, ныбджэгъуныгъэм, еджэным, лэжьэным ныбжьыкІэхэр ащкіэ къыфаіэтынхэ, бзылъфыгъэхэмрэ нахьыжъхэмрэ лъытэныгъэ афыряІэным гу лъырагьатэу щытынхэ фае. ГущыІэ дэйхэр, узыгъэукІытэрэ къэІуакІэхэр ащ хэтыхэ хъущтэп.
- 2. Зэнэкъокъум хэлэжьэнхэ алъэкІышт Урысые Федерацием хэхьэрэ чІыпІэ пстэуми ащыпсэурэ адыгэ ныбжьыкІэхэр.
- 3. Зэнэкъокъум изэхэщакІохэм, жюрим ахэтхэм ацІэхэмрэ

алъэкъуацІэхэмрэ гъэзетхэу «Адыгэ псалъэм», «Адыгэ макъэм», «Черкес хэкум» къарыхьащтых.

- 4. Зэнэкъокъум къагъэхьырэ рассказхэр (новеллэхэр) адыгабзэкІэ тхыгъэхэу щытынхэ фае. Ахэри, ахэм ащыщ пычыгьо горэхэри нэмык! тедзэгъухэм къащыхаутыгъэу щыт хъуштэп.
- 5. Зэнэкъокъум къагъэхьырэ рассказыр (новеллэр) компьютеркІэ, «Arial» зыфиІорэ я 12-рэ шрифтымкІэ хэутыгъэн, сатырхэм азыфагу миллиметрэ 1,5-рэ дэлъын фае. «А4» зыфиюрэ тхьапэм тефэрэм къыпкъырыкІыхэзэ, нэкІубгъуи 7 — 20-м ар къемыхъумэ нахьышlу.
- 6. Зэнэкъокъум къарагъэхьырэ рассказхэр (новеллэхэр) экземпляри 3 хъунхэ, СD-м тет электрон вариантри ягъусэн фае.
- 7. Зэнэкъокъум къагъэхьыгъэ имех/имен имехана дехестнахт аІэкІагъэхьажьыхэрэп.
- 8. Зэнэкъокъум къагъэхьыхэрэ рассказхэр (новеллэхэр) тхылъэу е тхыгъэ шъхьафэу къыдэгъэкІыгъэнхэмкІэ унашъо зышІыхэрэр зэнэкъокъум изэхэщэн фэгъэзэгъэ купым хэтхэр ары. Ахэр тхылъэу къыдагъэкІыми, авторхэм гонорар аратыщтэп. Зэнэкъокъум изэхэщакІохэм фит зашІырэ нэуж

ахэр гъэзетхэми журналхэми къарагъахьэхэмэ хъущт. Джащыгъум гонорарым фэгъэхьыгъэу унашъо зышІыхэрэр ежь редакциехэр ары.

9. Зэнэкъокъур зэрэкІорэр Интернетым иамалхэмкlэ, гурыт, апшъэрэ еджапІэхэм ярадиохэмкІэ къатыщт, гъэзетхэу «Адыгэ псалъэм», «Адыгэ макъэм», «Черкес хэкум», журналхэу «Іошъхьэмафэм», «Зэкъошныгъэм» къахаутыщт.

Зэнэкъокъум къагъэхьырэ тхыгъэхэм зэрахэпльэхэрэ шІыкІэмрэ пІальэхэмрэ

- 1. Зэнэкъокъум къагъэхьырэ рассказхэр почтэкІэ 2015-рэ илъэсым Іоныгъом и 1-м нэс гъэзетхэу «Адыгэ псалъэм», «Адыгэ макъэм», «Черкес хэкум» яредакциехэм ащыщ горэм ІэкІагьэхьанхэ фае.
- 2. Рассказыр (новеллэр) зытхыгъэм ыцІэ шъыпкъэ армырэу, ціэтедзэр (псевдонимыр) тетхэгъэн фае гуадзэу N 1-м зэрэщыгъэнэфагъэм диштэу. А гуадзэри тхыгъэм игъусэн фае.
- 3. Гъэзетэу «Адыгэ псалъэм» щызэхэщэгьэ, къэбэртэябзэми, щэрджэсыбзэми, адыгабзэми дэгъоу ащыгъозэ тхакІохэр зыхэт купыр рассказхэм захэплъэрэ нэуж нахьышюу алъы-

рэ илъэсым Іоныгъом и 30-м нэс жюрим ІэкІегъахьэх.

- 4. Жюрим хэтхэр тхыгъэхэм ахэплъэшъ, шІухьафтынхэр зыфагъэшъошагъэхэмкІэ 2015-рэ илъэсым чъэпыогъум и 14-м нэс макъэ къегъэlу. Ахэм ацІи алъэкъуацІи гъэзетхэу «Адыгэ псалъэм», «Адыгэ макъэм», «Черкес хэкум» къа-
- 5. Зэнэкъокъум къагъэхьыгъэ рассказхэм уасэ афашІы зыхъукІэ мыщ фэдэ шапхъэхэр къыдалъытэх:
- ащ хэлъ гупшысэ шъхьа-
- тхыгъэм гъэпсыкІэу иІэр; – ар зэрэтхыгъэ адыгаб-
- зэм икъэбзагъэрэ идэхагъэрэ; - тхыгъэр зыфэгъэхьыгъэ Іофыгъом мэхьанэу иІэр.

Зэнэкъокъум нахь дэгьоу щальытэгьэ рассказхэр зытхыгъэхэм апае шІухьафтынэу агъэ-<u>нэфагъэхэр</u>

- 1. А 1-рэ чІыпІэр зыфагъэшъуашэрэм сомэ мин 75-рэ;
- 2. Я 2-рэ чыпіэр къэзыхьырэм сомэ мин 50;
- 3. Я 3-рэ чІыпІэр зыубытырэм сомэ мин 30 аратыщт.
- 4. Тезыгъэгушхорэ шІухьафтынхэу сомэ мини 10 зырыз хъухэрэри ныбжьыкІэ тхэкІуи 4-мэ аратыщт.

Гуадзэу N 1-р

Адыгэ тхэкІо, усэкІо, драматург цІэрыІоу ІутІыжь Борис Къуней ыкъор къызыхъугьэр илъэс 75-рэ зыщыхъурэм ехъулізу щыізщт зэнэкъокъоу адыгэ ныбжыкІэхэр зыхэлэжьэштхэм сиІофшІагъэ фэзгъэхьазырыгь. Ар тыди къыщыхаутыгъэу щытэп. Зэнэкъокъум пае шапхъэу, пшъэрылъэу агъэнэфагъэхэм адештэ.

	2015-рэ илъэс / /
	(Іэпэкіадз)
	ЦІэ тедзэр (псевдонимыр):
	СиІофшіагъэ ышъхьэр:
	1
2.	

Іофшіагъэр зием	
ылъэкъуацІ	
ыці	-
исотовэ телефон	
@mail	
Зыщыпсэурэ къуаджэр, къалэр	
Шъуитхыгъэхэр электрон почтэхэу 5marina55@mail.r	ſι
e adyghe@mail.ru зыфиlохэрэм къэжъугъэхьыхэм	13
съущт.	

АР-м и КЪЭРАЛЫГЪО ШІУХЬАФТЫН КЪАФЭГЪЭШЪОШЭГЪЭНЫМ ХЭЛЭЖЬЭРЭ ІОФШІАГЪЭХЭР

Гупшысэ куухэр щыпхырыщыгъэх

Адыгэ литературэм, литературоведением, льэпкъ тарихъым Шъхьэлэхьо Абу итворчествэ чІыпІэ гъэнэфагъэ щаубыты. Итворчествэ ехьыл Гагъэу шІэныгъэлэжьхэми, зышІэрэ цІыфхэми макІэп Абу фатхыгъэр, ау зэкІэми къыхагъэщырэр иІоф фэшъыпкъзу, лъэпкъым паемэ, псэемыблэжьэу икъарыу къызэрихьэу, зэрэлажьэрэр ары.

ТхакІоми, шІэныгъэлэжьми, хэти къыІэкІэкІыгъэ тхыгъэм уасэ фэзышІырэр еджэхэрэр ары. Уахътэ тешІэми, тхыгъэм ыкІуачІэ къемыІыхэу, емызэщхэу, ягумэкі, язэхашіэ диштэу ар къызынэжьыкІэ, а тхыгъэр уасэ зиІэ саугъэтэу зыфэтхэгъэ лъэпкъ литературэми, наукэми къыхэнэх. Джащ фэдэх Шъхьэлэхъо Абу итхылъищ хъурэ зэхэугьоегьэ тхыгьэхэр.

ЦІыфыр зыпыль Іофым фэшъыпкъэ зыхъукІэ, ащ фишІэрэр шІомэкІэ зэпыт, ар ренэу мэлъыхъо, зылъымы!эсыгъэ лъэныкъомэ агъэгумэкІы. Пэрыохъу горэхэр къыкъокІэу, къиныгъохэр къыхэкІэу бэрэ мэхъу, ау ежь щыІэныгъэ шапхъэу иІэр ыукъорэп. ЗэрэфэлъэкІзу Цэй Ибрахьимэ итхыгъэхэр Абу къыгъэгъунагъэх, папкэ пчъагъэ хъухэу институтым иархив къагъэбаигъ, нэужым тхылъ псау хъоу Цэим и «ХэшыпыкІыгъэхэр» къыхиутыгъ.

Илъэпкъ фэусагъэхэу, зигугъу амышІыжьыщтыгъэхэу зынэмысыгъэ къыгъэнагъэп, публицистхэу Хьаткъокъо Долэтчэрый, Хьаджэмыкъо Хъымыщ, СултІанэ Долэтчэрый, ШІупако Ислъам, Ахъмэтыкъо Юр, Меркицкэ Рэщыдэ яюфшІагьэхэр зэхиугьоежьи, зэхэфзэфэхьысыжьхэр афишІи, статьяхэу гъэзетым охътэ гъэнэфагъэхэм къыщыхиутыгъагъэхэм джы хэти яджэн амал яІэ хъугъэ. Ари шІуагъэу томищым хэлъмэ ащыщ.

Апэрэу адыгэ жэрыІо литературэм и офыгъо къы 1эти, «жэрыю усакіу» зыфиюрэ цІэм научнэ лъапсэ фэзышІыгъэр шІэныгъэлэжьэу Шъхьэлэхъо Абу. Ащ ишыхьат тилитературэ непэ изы сатырэу къыхэуцуагъэхэу Шэрэліыкъо Мыхьамэт, Осмэн Нэшъу, Лылыхъу Нэшъу, Тыгъужъ Хъурыхъу, Сэлэчэрые Дэгур (Едыдж Мыхьамэт), Цэй Тэтэршъау, Джэнчэтэ Къуйнэшъу, Тыу Шарабыкъу, Абрэдж Юсыф. Дзыбэ Шэмэджыкъу. Анцокъо Хьаджбэч, Хьамакыкъо ХьапІыт (Бэчый Хъусен), Тыгъужъ ШъэокІас ыкІи нэмыкІхэри. Ащ ишыхьатых тхылъмэ къадэхьэгъэ зэхэфыгъэхэр.

«Лъэпкъ литературэм итарихъ икъоу тхыгъэ хъущтэп зэкІэ адыгэ тхакІохэу, яныдэлъфыбзэкІэ тхэн амал ямы-

Іагъэми, зиакъылрэ зигупшысэрэ лъэпкъ зэхашІэр къызхэщэу, лъэпкъыр зыгъэгумэкІырэ темэр пхырызыщыгъэхэм ятворчествэ тытемыгущы-Іэмэ». — elo Абу ыкІи ар къыгъэшъыпкъэжьэу нэмык! хэгъэгумэ ащыпсэурэ адыгэ тхакІохэм ятворчествэ ушэтынхэр фешіых.

ШІэныгъэлэжьым ишІуагъэкІэ Сихъу Сэфэрбый, Кобл Билъэустэн, Іэщкъэнэ Исмахьил, МэщфэшІу Шъалихь, КІубэ Щэбан ящыІэныгъэ гъогу, ятхыгъэхэр еджэпІэ программэм хэуцуагъэх, еджапІэхэми ащызэрагъашІэх. Тхылъмэ къадэхьэгъэ тхыгъэ-зэхэфыгъэ пэпчъ гупшысэ куу хэлъ, шъыпкъагъэ кІэлъ, научнэ лъапсэ иІ. Непэ тызхэт охътэ гурыІогъуаем цІыфым и эк оц еплык і эк идунэететыкІэ зылъигъэплъэжьынхэу, пхэнджыгъэ горэ къахэмыхьаным ригъэгупшысэнхэу тхылъхэр гъэпсыгъэх, ары ыкІи ямэхьан.

Хэтрэ тхакІуи, шІэныгъэлэжьи итхыгъэ зэрэшыгугъырэр къыткІэхъухьэрэ ныбжьыкІэмэ ягунэсынэу, ашъхьэпэнэу ары. Тхылъхэм шІуагъэу къахьыщтмэ такъыпкъырыкІызэ, Шъхьэлэхъо Абу итхылъищ хъурэ «Зэхэугьоегъэ тхыгьэхэр» зыфиlорэм Къэралыгъо шІухьафтыныр фэгъэшъошэгъэным детэгъаштэ (тыкІэдэу).

> **АГЪЫРЖЬАНЭКЪО** Симхъан.

Филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

ТишІэныгъэхэм арыхэтэгъахъо

Драматургиер литературэм ианахь жанрэ къинхэм ащыщ. ЕджакІохэм зэеджэгъукІэ произведением ыкупкІ къамыубытэу, темэр, геройхэм ядунай икъу фэдизэу къамыгъэнэфэшъоу къыхэкІы. А Іофыгьом мымакІзу сеуталІзу хъугьз.

Адыгэ Республикэм искусствэхэмкІэ иколледж итеатральнэ отделение сыщэлажьэ. ЕджакІохэм аныбжь къыдэслъытэзэ, пьесэхэм (е пычыгьохэм) ягьэуцун Іоф дэсэшІэ. Гъэуцугъэнхэм язакъоп, театрэм спектаклэ тыщеплъыгъэми, зэхэтэфыжьы. Драматургическэ тхыгъэр къызыхэсхыкіэ, Іэпыіэгъу афэхъущт литературэри афэзгъэнэфэным сынаІэ тесэгъэты. АщкІэ ти-ІэпыІэгъушІух тишІэныгъэлэжьхэм янаучнэ Іофшіагъэхэр. Шъхьэлэхъо Абу итхыгъэхэр апэ сымышІырэмэ, ауж къизгьанэхэрэп. Ахэр научнэ тхыгьэхэми, абзэкІэ гурыІогьошІух, къызтегущы врем пъэныкъор нафэу ащыгъэтхъыгъ, героим инравственнэ ыкІи духовнэ баиныгъэ икъу фэдизэу къыбгурыІонымкІэ Іэрыфэгъух. Ныдэлъфыбзэр шІу уагъэлъэгъу, къырыпІон плъэкІыщтыр зэрэбэм укlагъэгушlу.

ЕджакІохэм агу етыгьэу произведением еджэнхэм пае, мэхьанэ иІ тхакІом ищыІэныгьэ ыкІи итворческэ гьогу щыбгьэгъозэнхэм, тхыгъэм итемэ «къыфэзгъэущыгъэр», къызэрэдэхъугъэр япІоным. Сигуапэу Абу итхыгъэхэр ащкІэ сэгъэфедэх. Гъэзет, журнал нэкІубгьохэм къащыхиутыгьагьэхэу зэзгъэгъотын слъэкІыгъэхэр сиІэх. КъыхэкІы ахэр еджакІохэм яптызэ піэкіэкіуадэхэу. Анахьэу зызфэдгъазэрэмэ ащыщ Цэй Ибрахьимэ, Шъхьаплъэкъо Хьисэ, ХьэдэгьэлІэ Аскэр, Жэнэ Къырымызэ, МэщбэшІэ Исхьакъ ятворчествэ яхьылІагъэхэр. Жэнэ Къырымызэ «Нымэ япІэшъхьагъ чІэлъ письмэхэр», «ЕтІэ Іэбжыб», «Хэбзэ дахэу тэ тиІэр джащ фэд», ХьэдэгьэлІэ Аскэр иеу «Адыгэм ыпхъу», МэщбэшІэ Исхьакъ ипоэмэу «Хыуай», «Шъузабэхэр» — бэрэ дгъэфедэхэрэ тхыгъэх. ЯтематикэкІэ мэфэкІ зэфэшъхьафхэм ятэпхых. Ахэр игъэкІотыгъэу ащызэхэфыгъэх Абу истатьяхэм («Жэнэ Къырымыз», «ЛъэгапІэм ышыгу екІузэ», «ХьэдэгъэлІэ Аскэр. Повестэу «Адыгэм ыпхъу»», «Цэй Ибрахьим. Апэрэ лъэбэкъухэр. Дунаим изэпырыгъэзэгъум. Лъэпкъ шІэжьым имардж», «Шъхьаплъэкъо Хьис. Драмэу «Шарлотта-Айщэт», нэмыкІхэри).

Шъхьэлэхъо Абу итхыгъэхэр зэхэүгьоягьэү къызэрэдэкІыгъэм сигъэгушІуагъ. Зы чІыпІэ зэрэшІыгьэхэр, хэти фэмыдэу, тэркІэ Іэрыфэгъу. Тхылъищыр — ІофшІэгъэ ин. Тэ тиколледж фэдэу еджэпІэ зэфэшъхьафхэм зэращагъэфедэщтхэр, яшІэныгъэхэм ахагъэхъонымкіэ яшіуагъэ къызэрэкіощтыр нафэ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шІухьафтын рапэсыныр тефэу тэлъытэ.

АЦУМЫЖЪ Сар. Искусствэхэмкіэ республикэ колледжым итеатральнэ отделение ипащ.

Ежьыми и офш агъ эх эми

тарэгушхо

ШІэныгъэлэжь цІэрыІоу Шъхьэлэхьо Абу и «ХэшыпыкІыгъэ тхыгъэхэр» зыдэхьэгъэ тхылъищым тигуапэу тяджагъ. Льэпкъ зэхаш Тэу, гульытэу, мэкъэ шъырытэу, ау къыІорэр «пиупкІзу», зэрэтхыгъэ бзэр (ыпэрэ тхылъхэми ар къахэщы) умыгьэшІэгьон плъэкІырэп.

тишІошІхэр зэфэтІотэжьэу, альигьэІэсыжьынэу уахьти, гхыгъэхэм бэрэ къафэдгъэзэжьэу тарыгущы агъ. Зэфэхьысыжьэу тыкъызфэкІуагъэр: «Абу еджагъ, гъэсэныгъэ ин иІ, ау зэкІэми акІыІу хъужьэу Тхьэм къыхилъхьагъ къахэзгъэушъхьафыкІырэ сэнаущыгъэ ин. Ар ежь пкІэнчъэ ымышІэу егъэфедэжьы, хьалэлэу илъэпкъ пегъохы».

Тхылъхэм адэхьэгъэ тхыгъэхэм тематическэ шъолъыр ин къаубыты: литературэм иІофыгьохэр, тхакІохэм япроизведениехэм язэхэфын, лъэпкъ шэн-хэбзэ зэхэтыкІэхэр, ахэр непэрэ щы ак Іэм зэрэдэхъухэрэр, икъоджэгъухэм яхьылІэгъэ очеркхэр, нэмыкІхэри. Апэу къыхэдгъэщыхэрэр очеркэу адэтхэр ары. ІофшІэн инэу зыпылъым шІокІэу, Абу къуаджэм щыщхэм ядахэ ыІоныр,

Тхылъхэм гупшысэ зэфэ- ахэм якъэбаркІэ къыткІэхъушъхьафэу къагъэущыгъэр бэ, хьэрэ ныбжыык Іэхэм хъишъэр гушыІэ фаби къегъс пІуныгъэм ылъэныкъокІэ мэхьэнэ ин иІ. Къуаджэ пэпчъ ціыф шіагьоу тиіэхэм ягугьу тшіымэ, нахь тызэрэшіэщт, тызыкІочІэ инэу тыадыгэщт. АщкІэ, Абу, уитхыгъэхэм къагъэущырэ гупшысэхэмкіэ, дэхагъэу тыгухэм къаралъхьэрэмкіэ, «Опсэу!» отэіо.

Литературэм фэгъэхьыгъэу адэтхэр урокхэм ащыбгъэфедэнхэмкіи, еджакіохэм ежьежьырэу яшІэныгъэхэм арыхагъэхъонымкІи амалышІух. -е-тыне в меховахт етырА творческэ гъогу яхьылІэгъэ факт гъэшІэгьонхэр ахэогьуатэх. Учебникхэм адэхьэрэ материалым шіокізу, уишізныгъэ рыхэбгъэхъонкІэ гъэшІэгъонхэр бэу ахэтых. Адыгэ литературэмкІэ программэм

къыдилъытэрэ темэхэмкІэ Абу итхыгьэхэр уиlэпыlэгьухэу урок зэфэшъхьафхэр зэхэпщэнхэ плъэкІышт .

Тхылъищым къадэхьэгъэ тхыгъэхэм ащыщэу «мыщ игугъу къэсшІымэ» пІонэу зы къахэпхышъурэп. ЗэкІэри зырызэу анахь шъхьаІ, анахь мэхьанэ яІ, Іофыгьоу зыфэгьэхьыгъэхэр тинепэ епхыгъэх.

Шъхьэлэхъо Абу и «ХэшыпыкІыгъэ тхыгъэхэм» афэдэхэм гущыІэ лые къяпІолІэнэч ящык агьэп. Тхыгьэ пэпчъ ежьежьырэу шІуагьэ къызщихьыштыр къыреІотыкІы. Ахэм афэдэхэр энциклопедие мэхьанэ яІзу столышъхьэхэм ателъынхэ фае. Очэпщыехэмкіэ, зэкІэ республикэмкІэ, лъэныкъуабэхэмкіэ тхылъхэр тихъишъ, тихэхъоныгъ, Абу ыцІэкІэ тинэпэеплъ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шІухьафтын къэлэжыгъэнымкІэ Шъхьэлэхъо Абу итхыгъэхэр зэрагъэлъэгъуагъэр тигуапэ хъугъэ. Ащ фэдэ уасэри атефэу тлъытэзэ, Очэпщые гурыт еджапІзу N 9-м икІэлэегъаджэхэм ыкІи икІэлэеджакІохэм тхылъхэм «Гъогу маф!» ятэю.

ПЩЫДАТЭКЪО Римм. Очэпщые гурыт еджапіэм адыгабзэмрэ литературэмрэкіэ икіэлэ-

Игъоу сэлъэгъу

Шъхьэлэхьо Абу адыгэ лъэпкъым хьалэлэу илъэсыбэ хъугъэу фэлажьэ. Ижэбзэ чани, иакъыл зэтети, ишІэныгьэ куури фегьэІорышІэ. Лъэпкъым иІогьэ-шІагьэхэр, шэн-хэбзэ дахэу зэрыпсэущтыгьэхэр, ижэрыІо хьаламэтхэр, илитературэ еугьоижьых, зэрегъафэх, къыхеутышъ, лъэпкъым ыпашъхьэ къырелъхьажьых.

МакІэп мы шІэныгъэлІым къытхыжьыгьэу, къыугьоижьыгъэу АРИГИ-м иархив жэрыю усэ хъазынэу хэлъыр. Джащ фэд къыхэутын Іофыри. Абу июфшіагьэхэм ащыщыбэ «Зэхэугьоегьэ тхыгьэхэр» зыфиlоу томищ хъурэм къыдэхьагъэх. Ахэм ащыщхэу «Шъуашэмэ анахь дахэр цІыфыгь», «Лъэпкъ шэн дахэхэм тафэжъугъэсакъ», «Лъэпкъым ибаиныгъэ тыфэсакъын» зыфиlохэрэр ыкlи нэмыкіхэр лізужхэм къяджэх адыгэхэм ацІэ чыжьэу зыгъэ-Іугъэ шэн-хабзэхэр къаухъумэнхэу, афэсакъынхэу, агъэлъэпІэнхэу.

«Жэрыю усэхэр — щыІэныгъэм инэкlубгъох», «Жэрыlo творчествэм иухъумакІохэр» зыфиюрэ ыкіи ахэм анэмыкі тхыгъэу Абу иІэхэм мэхьэнэ ин яІ. Акъыл ахэлъ. Лъэпкъ жэрыю усэхэм осэшхо афашы. ТхыдэІуатэхэу, орэдыІо-орэдусхэу адыгэхэм къахэкІыгъэхэм тибаиныгъэшхо, тидышъэкІэн иухъумакІохэм ягугъу шІурэ дахэрэкІэ ашІыжьы. Абу зыцІэ къыІэтыжьыгьэу, зигугьу ышІыжьыгъэхэм ащыщых Абрэдж Юсыфи, Бэчый Хъусени, мыхэм анэмыкІхэри.

Абу адыгэ литературэм изэхэфын, адыгэ тхакІохэм ящыІэныгъэ гьогу, ятворчествэ уасэ охшестыськей ејуминестышефа ышІыгъ. Хэхэс адыгэ тхакІохэм ацІэ къыхэгъэщыгъэнымкІэ, ахэм яюфшагъэхэр къэгъотыгъэнымкІэ бэдэд Абу ышІагъэр.

Шъхьэлэхъо Абу иІофшІагьэу «Зэхэугьоегьэ тхыгьэхэр» зыфигорэм АР-м и Къэралыгъо шІухьафтынэу наукэм ылъэныкъокІэ агъэнэфагъэр къыратыныр тефэу сэлъытэ.

ЦУЕКЪО Нэфсэт. Филологие шіэныгъэхэмкіэ доктор.

Аскъэлае ыныбжьырэ итіысыпіэрэ

Тарихъым щыщ пычыгъу

Илъэс 20 — 30 фэдизк*l*э узэкІэІэбэжьмэ, льэпкь зэхашІэм нахь зыкъызыщиІэтыгьэ льэхьаным, лакьуи, льэпкьи, къуаджи ятарихъ изэгъэшІэн, ар ныбжык Іэхэм яп Іунк Іэ агъэфедэным нахь пыльыгьэх. А льэхъаным Аскъэлае къыщыхъугъэ кlалэу Мыекъуапэ дэсхэм шІэныгъэлэжьэу, археологэу ЛэупэкІэ Нурбый рагъэблагъи Сэрэежъ Іуашъхьэр ыкІи къуаджэм инэмыкІ чІыпІэхэм Іоф ащишІэгьагь. Къыгъотыгъэ пкъыгъохэр ыкІи зэгъэпшэнэу ышІыгъэхэр зэфахьысыжьыгъагъэх. Ахэр непэ ныбжьык Іэхэми, зыныбжь икъугъэхэми ашІогъэшІэгъонынэу къытш юш ы.

Тхыгъэр хэутыным фэдгъэ-хьазырызэ, гъэзетэу «Аргументы и факты» зыфиюрэм ия 20-рэ номерэу мы илъэсым къыдэкыгъэм статья къыхиутыгъ дгъэхьазырыгъэ материалым къыдыригъаштэу, джэрпэджэжь къыфэхъу фэдэу. Бэрэ къыхэкырэп адыгэм итарихъащ фэдэу шъыпкъэм пэблагъэу Пшызэ шъолъыр ишюныгъэлэжьхэм къыраютыкюу. Ары тынаю зыкытытыная

Тхыгъэ мыиным шъхьэу и и «Тэ тапэк із хэта мыщ щыпсэугъэр?» е юшъ. Абинскэ районым щыпсэурэ П. Жариковыр ары упч іэр гъэзетым къезытырэр.

— Непэрэ Кубань чІыпізу ыубытырэм пъэпкъ зэфэшъхьафхэр зэрисыгъэхэр гъэнэфагъэ, — къетхы ащ. —
Адэ гурыт піэшіэгъухэм якъихьагъум хэт мыщ щыпсэугъэр? Къызэраюрэмкіэ, Крымскэ районым а уахътэм тефэрэ пкъыгъохэр къыщычіа-

Ащ джэуап ретыжьы тарихь шІэныгъэхэмкІэ кандидатэу Игорь Васльевым.

— Гурыт лІэшІэгьухэм яльэхъан тефэрэ къатхэм археологие къэтІынхэм Адыгеими. Краснодар краими ягьом бэрэ уащы Іок Іэ. Тамань къышегъэжьагьэу Абхъазым нэс а лъэхъаным касогхэмрэ зиххэмрэ исыгъэх. Ахэр арых я Х-рэ лІэшІэгъум адыгэ лъэпкъыр къызыхэкІыгъэр. Непэрэ адыгэхэр къызытекІыгъэхэм чІыгур алэжьыштыгь. шыхэр. къохэр. нэмыкІ былымхэр ахъущтыгъэх. КъатІыхэрэм къачІахыхэрэм къызэрагъэлъагъорэмкІэ, Іэпэ Іэсагьэх, гъук Іэн Іофым пылъыгъэх, шъом, къупшъхьэм, пхъэм, дышъэм, тыжьыным хэшІыкІыгъэ пкъыгъохэм яшІын фэІэзагъэх.

СИХЪУ Гощнагъу.

Бжъэдыгъу къуаджэу Аскъэлае, адрэ чылэхэм афэдэу, бэмэ къашІэжьырэ тарихъым нэмыкІзу гурыт лІзшІэгьухэм къахиубытэрэ, аужыпкъэм, ижъырэ дэдэ тарихъи иІ. Тэ тызэсагьэр урысые администрацием ахэр зитхыгъэхэм къыщегъэжьагъэу адыгэ къуаджэхэм аныбжь къэтлъытэныр ары. Ахэр тхыгъэ зыщыхъугъэ къэралыгъо актым ащ ыпэкІэ чылэхэм къарыкІуагъэр зэкіэ хиуціэрэпхъагъэм, илъэс мин пчъагъэм къакlугъэ гъогур щымыІэгъахэм фэдэу хъугъагъэ.

Ау тхыгъэу щымыІэмэ, ар сыдэущтэу пшІэщт? Шъыпкъэ, апэрэ урыс краеведхэм атхыгьэ горэхэр щыІэх КъохьэпІэ Черкесием ехъылІагъэу. ГущыІэм пае, А.Н. Дьяков-Тарасовым бжъэдыгъупщэу Ахыджэго КІэмгуе къыІотагъэр ытхыгъагъ. Ащ къызэриІорэмкіэ, я XV-рэ ліэшіэгъум ыгузэгухэм адэжь апэрэу бжъэдыгъу-хъымыщэйхэр Іодышъэ льапэ итемыр льэныкьо къэтІысыгъагъэх. Ащ ыпэкІэ ахэр Абхъазым ипсыхъоу Бзыбэ Іушъо Іусыгъэх. А дэдэр къыщетхы Нэгумэ Шорэ итхылъэу «Адыгэ лъэпкъым итарихъ» зыфиІорэми.

1641-рэ илъэсым хъымыщэйхэмрэ чэчэнайхэмрэ Псэкъупсэ готхэу къушъхьэм къехыгъэх ыкlи кlэмыгуепщэу Болэтыкъор тlэкlу лъагъэкlуати Пщыщэ, Мартэ, Пкlашъэ, Чыбый lушъомэ аlутlысхьагъэх.

Ахыджагор бжъэдыгъу-хэм абхъазхэкІэ яджэ. Ащ къыхэкІэу, а адыгэ лъэпкъым ыныбжь мыбэу ыкІи итарихъ я X — XVI-рэ ліэшіэгъухэм анахь чыжьэу зэбгъэшіэнэу темыфэу ары зэралъытэщтыгьэр. Ау Нэгумэм итхыгьэу «Адыгэ лъэпкъым итарихъ» зыфигорэм уеджэ зыхъукіэ, нэмыкі еплъыкіэ уиіэ мэхъу. Я VI-рэ ліэшіэгь мустеішеіл еq-IV адэжь хъымыщэипщэу Лавристан аварцэхэм япщэу Байкан зипэщэ дзэу къатебэнагъэхэм пэуцужьыгъагъ. Ау а лъэхъаным хы ШІуцІэ Іушъом щыпсэурэ зиххэр адыгэ лъэпкъэу щыІэ пстэухэм анахь зэрэлъэшыгъэхэм къыхэкІэу, ахэр ары анахь пхъашэу авархэм апэуцужьынхэ фэягьэхэр. Ары зэрэхъугъэри. Геленджик пэмычыжьэу Байкан ишы лъэужхэр мыжъо фыжьым щыхэгъэунэфыкІыгъэхэу иІэх.

А лъэхъаным Темыр лъэныкъо къушъхьэтхым ипытэпіэ инэу Псыфабэр Псэкъупсэ псыхъом Іутыгъ (джы «Горячий Ключ» зыфаІорэр ары). А

пытапІэм дэсыщтыгъ хъымыщэй Лавристан е ащ иотрядмэ ащыщ горэ. Тыдэ щыІагъэха чэчэнаехэу керкетхэр къызтекІыгъэхэр? Гъэунэфыгъапэу щымытми, а лъэхъаным ПкІэшъэ, Мартэ, Пщыщэ Іушъомэ ащыпсэущтыгъэх. Хъымыщэй ыкІи чэчэнэе лІэкъо тамыгъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкіэ, ахэр нарт лакьохэу щытыгьэх. Ащ укъыпкъырыкІын хъумэ, бжъэдыгъухэр мы чІыпІэм къэкІогъакІэхэу плъытэнэу щытэп, къэзыгъэзэжъыгъэхэу пІомэ нахь тэрэз. КъэІогъэн фаер адыгэ лъэпкъхэу Пшызэ Іушъо гурыт ліэшіэгъухэм щыпсэущтыгъэхэм рэхьатыгъо зэрямы агьэр ары. Ахэм къатебанэщтыгъэх кощырыпсэу хэзархэр, печенегхэр ыкІи нэмыкІхэр. Ащ къыхэкІэу бгъэшІэгьонэу щытэп Хъымыщэйрэ Чэчэнаерэ яльэпкьэгъухэр псыхъоу Бзыбэ Іушъо Іусы зэрэхъугъэхэр. А лъэхъаным абхъазхэмрэ черкесхэмрэ ягъунапкъэхэр гъэнэфэгъэ дэдагъэхэп. Ар нафэ къэхъу Нэгумэм итхылъэу «Адыгэ лъэпкъым итарихъ» уеджэ зыхъукІэ.

ФОЛЬКЛОРЫМ къыгъэ-унэфырэр чылэр Чэсэбый Аскъал зэрэтекІыгъэр ары. Нафэ Аскъэлае ипсэупІэ бэрэ зэрэзэблихъугъэри. Зэмкіэ Мартэ, адрэмкіэ Пкіашъэ, етlaнэ Пщыщэ lyшъохэм alусэу ар къыхэкІыгъ. Гъэунэфыгъэуи щыт непэрэ Аскъэлае тапэкІэ шъхьафэу псэущтыгъэ къоджищ зэрэхахьэрэр. Ахэр Арап къуадж, Емзэкъуай, Ліыхъукіэхьабл. Къуаджэхэу Гъобэкъуаерэ Нэшъукъуаерэ охътэ зэфэшъхьафхэм къахиубытэрэ археологическэ саугъэтхэр бэу яІэх. Ахэм яльытыгьэмэ, Аскъэлае зы чыпі ныіэп иіэр. Ау ащ Мартэ псыхъо Іушъо илъэс минитlурэ ныкъорэм къыкіоці ищыіэкіагъэр къегъэлъагъо. А чіыпіэм ыціэр Арапкъуадж. Аскъэлэе общинэр ащ щыпсэущтыгъэ Мэртэ Іушъо къыІутІысхьажьыным ыпэкІэ. Арапкъуаджэ анахь мэхьанэшхо къезытырэр аш хэхьэрэ Сэрэежъ Іуашъхьэр ары. Ар мэхьанэшхо зиІэ тхьэльэІупІэу, мэз Іупэми пэблагъэу, шъофыми пэмычыжьэу, щынагьо цІыфхэм къафыкъокІымэ, мэзым, къушъхьэхэм ахэхьажьынхэ алъэкІынэу щытыгь. Мы чІыпіэм мэхьанэшхо зэриіагъэр къеушыхьаты ар къызэрэзэтенагъэм, дэгъоу гъэпсыгъэ къурмэншІыпІэу иІэм. Ащ фэдэ тыдрэ чІыпІи къыщагъотыгъэу щытэп.

Арапкъуаджэ Мэртэ Іушъо метрэ 250-рэ фэдиз икlыхьа-

гъэу, метри 100 фэдиз ишъомбгъуагъэу Іусыгъ. Илъэс мин пчъагъэхэм къакІоцІ чІыгур ажьозэ, охътэ гъэнэфагъэ пэпчъ тефэрэ чІыгу къатыр бгъэунэфыжьын умылъэкІынэу хъугъэ. Ау етІэ гъэжъагъэм хэшІыкІыгъэ пкъыгъохэр, былым къупшъхьэхэр, мыжъом хэшІыкІыгъэ ІэрышІхэр гъучІ лІэшІэгъум икъихьагъум адыгэ-мыотІ культурэм фэпхьын плъэкІынхэу пыІэх.

ФЭРЭЕЖЬ Іуашъхьэм изэгъэшіэн нахь куоу хъунымкіэ Кубань щыщ археологэу Н. В. Анфимовым ушэтынэу ышіыгъэхэм яшіуагъэ къзкіуагъ. И. С. Каменецкэм зэрильытэрэмкіэ, апэрэу мы чіыпіэм ціыф псэупіэ мыоті лъзхъэнэ пасэм фэпхьын плъзкіынэу къыщагъотыгъ.

Сэрэежъ Іуашъхьэм ыкІи ащ илэгъу пытапІэхэу Мыекъуапэ, Псэкъупсэ (КъэзэныкъоякІэм) ыкІи ПкІашъэ (Нэчэрэзыежъым) язэгьэшІэн къызэригъэлъэгъуагъэмкІэ, хьат (хьатыу) лъэпкъхэр хэтыгъэхэу плъытэн плъэкІыщт. Ар къеушыхьаты Хьаткъо лІакъом итамыгъэ. НэмыкІ лІакъоу Арапкъуаджэ щыпсэущтыгъэхэр тамыгъэу етІэ гъэжъагъэм хэшыкыгьэ къошынхэм атешыхьагъэхэмкІэ къэпшІэщтых. ГущыІэм пае, «ТІыбжъэ» тамыгъэр Тыгъухэм, Тхьаркъуахъохэм, ЕмтІылъхэм, ЛіыІапіэхэм ятамыгъ. Пэсэрэ мыотІ къоджэ общинэм укъытегущыІэ зыхъукІэ, керкетхэр — адыгэхэр тыгъэм ТхьэкІэ елъэІухэу зэрэщытыгъэр къыдэмылъытэн плъэкІыщтэп. Ахэм ащыщхэр къушъхьэхэм къяхыгъагъэх. Енэгуягьоу щытыр тыгьэм тхьэкІэ ельэІурэ хьатхэм яфэмэбжьымэ къатехьи, илъэс минитюу къушъхьэм зыхэсыгъэхэм ахэр тыгъэм тхьэу елъэ-Іугьэу ары. Сэрэежъ Іуашъхьэм игьэпсыкІэ урегьэгупшысэ Арапкъуаджэм ычІыпІэкІэ тхьэелъэ--ит муслешеіл еденефтя деіпуі эрэ ыпэу щагъэпсыгъэу. А пъэхъаным Чэсэбый пакъор щыІэгьэн ыльэкІыщт, ар Аскъэлае дэмысыгъэми.

ТФЭНЭРЭ ліэшіэгъум тиэрэ ыпэу Къохьэпіэ Черкесием, анахьэу Пшызэ кіыб, щыпсэухэрэм япчъагъэ псынкізу хэхъуагъ.

Къохьэп Неркесиер а пъэхьаным нахь рэхьатыпагъ. Малоазийскэ пъэпкъэу халибхэр Къохьэп На Кавказым къызэрэк Ножьыгъэхэр къаушыхьаты Сэрэежъ Нуашъхьэм къыщагъотыгъэ ижъырэ грек (урым) пкъыгъохэу малоазийскэ шъуашэ зи нахым.

Зэгъэпшэн шыкіэм тетэу тарихъым укъекіуаліэмэ, халибхэр Лъэпшъырэ Мэзытхьэрэ тхьэу ялъэіущтыгъэхэу плъытэн плъэкіыщт. Арын фае Аскъэлае къыщагъотыгъэ пкъы-

гъохэу етlэ гъэжъагъэм хэшlыкlыгъэхэм зыкlахэтлъагъорэр джорэмрэ (къащ) мэз пчэныбжъэхэмрэ. Апэрэ тамыгъэр Лъэпшъырэ Шыблэмрэ афэпхьыщт, ятlонэрэр Мэзытхьэм нахь фэгъэхьыгъ. Аужырэм пэблагъ Апыщэ лlакъоу Аскъэлае щыпсэурэм итамыгъэ. Ащ укъыпкъырыкlызэ пlон плъэкlыщт Апыщхэр Мэртэ lyшъо античнэ уахътэм lyсыгъэхэу ыкlи малоазиатскэ халибхэм къатекlыгъэхэу

-олеішел Бійміна ты ныр къагъотыгъэ пкъыгьохэм тхьэу зэльэlущтыгьэхэм ясурэтхэмрэ лІэкъо тамыгъэхэмрэ зэратетхэр ары. Нэчэрэзые Зэе Іуашъхьэу Мартэрэ Пкіашъэрэ ясэмэгубгъукіэ щыІэм ащ фэдэ тамыгъэхэр зытет етІэ гъэжъагъэу «библиотекэ псау» къыщагьотыгь. УзэренэгуещтымкІэ, Нэчэрэзые зэхэщэпІэ гупчэу ПсыхъомкІэ щытыгъ, Аскъэлае тхьэлъэlупІэ гупчагъ. Мы уахътэр ары Емыжхэм, ХъокІонхэм, Шъынахъохэм, Бэрсэйхэм, Хьаткъохэм, Бахъукъохэм, Хъотхэм, ЕмтІылъхэм, Гъыщхэм, Ліыхъукіэхэм ятамыгъэхэр щыІэ зыхъугъэхэр. ЯтІонэрэ ліэшіэгъум тиэрэ ыпэу Мэртэ Іушъо Бэгъушъэхэр щыпсэущтыгъэх. А лъэпкъыр ящэнэрэ ліэшіэгъум тиэрэ ыпэу адыгэ-мыотІ лъэпкъхэу Азов Іушьо Іусхэм ятхыгьэхэм къыхэщы. Апэрэ ліэшіэгъум Чэтаохэм ятамыгъэ агъэунэфы.

Льэпкъитlумэ ятамыгъэхэр зэхахьэхэу зы тамыгъэ хъухэу къыхэкlыгъ. Ащ фэд, гущыlэм пае, Чэсэбыйхэм ятамыгъэ. Ащ «тыгъэ» ыкlи «джорэ» тамыгъэхэр щызэхэхьагъэх. Ащ фэдэ зэхэхьакlэр дэгьоу ащыолъэгъу Сэрэежъ lуашъхьэм къычlахыхэрэм. Ащ фэдэ зэхэхьаныр Шэуджэнхэм ятамыгъи хэтэлъагъо, Лъзустэнхэм ыкlи Шъхьэлахъохэм ятамыгъэхэми ар къяхъулlагъ.

•и**ЭРЭ** ыпэкІэ апэрэ лІэшІэгъум Пшызэ Іушъо зэifayan ilibilarbay Fordon dilibiпІэм исхэмрэ Сармат лъэпкъымрэ азыфагу зэутэкІыныгъэхэр щыкощтыгъэх, кощырыпсэухэмрэ адыгэ-мыотІ лъэпкъхэмрэ зэзаощтыгьэх. Зэо зэпымыужьым енэгуягьо сиракхэмрэ мыот льэпкъхэм ащыщхэмрэ Пшызэ ыкІыбкІэ кощынхэ фаеу ышІыгъагъэкІэ. Ащ къыхэкІэу Пшызэ кІыб щыпсэурэр нахьыбэ мэхъу. А хъугъэ-шІагъэхэр Мэртэ Іушъо Іусхэм ящы акіэ къыхэщых, Аскъэлайи зэрахэтэу.

ЛЭУПЭКІЭ Нурбый. Гуманитар ушэтынхэм апыль Адыгэ республикэ институтым иотдел ипащ, тарихъ шіэныгъэхэмкіэ кандидат.

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

7

(КъызыкІэльыкІорэр бэдзэогъум и 9-м къыдэкІыгъэ номерым ит).

Рустам къызырырэджэгу пчыхьэм къыриІогьагьэри Саидэ ыгу къэкlыжьыгъ: «Джы некІожь, Расул удэкІон пІомэ уфит, уищэжьыщтмэ сшІэрэп нахь». Янэ игущыІэхэри ытхьакlумэ итых: «А сипшъашъ, хэти ежь-ежьырэу насып зыфишІыжьырэп, Тхьэм насыпэу къыпфишіыгъэм ухэткіи ушіокіын плъэкІыщтэп, пфэхъу-пфэмыхъуми, уеуцолІэн фае». «Сыдэу сынасыпынчъэ дэдэу адэ сэ мы Тхьэм сыкъигьэхъугьа?!» ыгу еІэжьыгъэу зэриІожьи, лъэшэу хэщэтыкІыгъ Саидэ.

Ахэм зягупшысэм, нэмыкІырэ хэкіыпіэ щымыі у ыльыти, янэ игъоу къыфилъэгъугъэм тетэу зекІонэу Саидэ ыгу риубытагъ. ЕшІэ ащ кІыхьэ-лыхьэ зыригъэшІы зэрэмыхъущтыр, иІоф зытетымкІэ Рустам нахь шіэхэу дакіомэ зэрэнахьышІур, ау узфэмые кІалэм удэкІоныр псынкІэгъона, неп. неущ ыІозэ, сыд иушъхьагъуми уахътэр ыкъудыищтыгъ. Расул зэрэщыгугъыжьырэ щымыІэми, «КъысэхъулІагьэр есэрэІуата, сыкъызэхишІыкІынкІи мэхъуба?» зыфэпощтыр ышъхьэ къехьэ, ау ар делагъэу зыфилъэгъужьэу зэреІожьы: «Ео-ой, сэркІэ ар гугъэ пкІэнчъ, ошьогум ит жъуагьом ульыІэбэным фэд». Саидэ анахь зыгъэгумэкІырэмэ ащыщ Расул ыдэжь къакІомэ, ынэгу зэрэкІэплъэшъущтыр, инэплъэгъу кіэхъопсэу ыІоу ыпашъхьэ къитІысхьэмэ, зызэрэфишІыщтыр зэримышІэрэр.

Охътаби темышІэу зытещыныхьэщтыгъэм Саидэ рихьылІагь. Мыекъуапэ къикіи Расул къуаджэм къэкІуагъэти, ежь Саиди янэ дэжь къэкІуагъэу исыгъ, шэмбэт пчыхьэм ыдэжь къэсыгъ. Къызэрэфэзэщыгьэм ишыхьатыгь остыгьэ хэгъэнэгъур къэсыфэ зэремыжэшъугъэр. Ыпашъхьэ къызэретІысхьэу ыпэрэ шэмбэтым къуаджэм къэкІон зэримылъэкІыгъэр, зы мафэр мэзэ псау фэдэу къыщыхъоу, инэпэлъэгъу кІэхъопсэу къыкІэлъыкІощт шэмбэтыр къэсыфэ ышІуабэ дашІ у зэрежагьэмкІ у къыригьажьи, «усэ горэ зэхэслъхьагъэ, оры, Саид, ар зыфэстхыгъэр» ыІуи къеджагъ:

Мазэр зынэгоу Тыгъэр зыбгъэгур Оры, Синэф!..

Саидэ ынапіэ егъэпліыхыгъэу, кіалэм ынэгу кіэмыплъэшъоу, нэшхъэеу щысыгъ, Расул къыриюхэрэри, усэу къызэджагъэри зэхимыхыхэрэм фэдагъ. Ащ гулъитагъ Расули.

— Сыдэу учэфынчъа, Саид, укъысфэмычэфым, синэпэлъэгъу укъыкіэмыхъопсыщтыгъэм фэд. Сэщ нэмыкі псэлъыхъо къэбгъотыгъэмэ умыушъэфы.

Зэгорэм щигъэзыен фаемэ, игъо къэсыгъэу ылъытагъ Саидэ. Ліагъэр къэбгъэхъужьын зэрэмылъэкіыщтым фэдэшъ, кіыхьэ-лыхьэ зырегъэшіыкіэ къикіын щыіэп.

Расул, сызщыгьэгъупшэжь,
ышъхьэ зэреуфэхыгъэу ерагъэу зэхэпхэу къыlуагъ Саидэ.

— Ы?! — зэмыжэгьахэу зэхихыгьэм къыкІигьэщтагьэу къэкууагь Расул. ЫшІошь хъупагьэп пшьашъэм ишъыпкъэныр. — Саид, ар сэмэркьэу шІыкІэ хъуна?

— Къысфэгъэгъу, Расул, — къэлъэlуагъ Саидэ къин къызэрэщыхъурэр ымакъэ къыхэщэу. — Сэри сыфэягъэп угу сыкъыхэуlэнэу, ау нэмыкlырэ хэкlыпlэ щыlэп. Сыолъэlу сызщыбгъэгъупшэжьынэу. Ощ нэмыкl кlалэ шlу слъэгъугъэ, ащ сыдэкlощт...

Ары Расул ыгукlэ ымыштэгъахэр, имышэныщтыгъэу тlэкlyи къэзыгъэгубжыгъэр.

— Къэlогъошlу «сызщыгъэгъупшэжь» пlоныр. Ощ фэдэу сыгу дзыожъ гъуанэу шlулъэгъуныгъэр истэкъухъэу укъысэплъа? Ар сфэлъэкlынэу щытыгъэмэ... — Къэгъыщтым фэдэу къызэlуихьагъ. — Ау

Арэу зыхъукіэ, Рустам псэогъу зыщыфэхъущтым кіыхьэлыхьэ зыримыгъэшіымэ ежьыркіэ нахьышіу.

Расули гугъу хэтыгъ. Къыгурыющтыгъэп Саидэ зыкъызэрэфишыгъэм хэлъыр. Ышюшъ хъущтыгъэп Саидэ Краснодар еджакю зыщыкюгъэ охътэ кізкым ежь нахьи нахь лъэшэу шіу ылъэгъугъэ кіалэ къыкъокіыгъэныр, ыгу рихьыгъэ шъыпкъэкіи арэу шіэхэу дэкіонэу піалъэ ритыгъэныр. Адэ нэмыкізу сыда? Егупшысэшъ, а упчізм иджэуап къыфэгъоты-

ыгу хэкlэу къыпщигъэхъоу гукlодыгъо макъэкlэ. Фэегъахэп ыкъо ыгу хэуlэнэу, ежь ижэдэкlэу а къэбарым Расул щыгъуазэ хъунэу, ау чlыпlэ нэкl зэрифэщтым зыригъэlэжагъэп. Къыкlигъэщтагъэу къэкууагъ Расул.

— Ары, сишъау, Саидэ Нэхаекъомэ якlалэ дэкlуагъ.

— Хэт Нэхаекъомэ якlалэу? — гуlэнкlэ къэупчlагъ Расул. Ешlэ Рустам нэмыкl янэ къызэримыlощтыр. Щыгъозагъ бэшlагъэу ар Саидэ къызэрэпылъым, делэ ехъулlэным нэсэу

Пэнэшъу Сэфэр

ПсычъыІэм ычІэгъ псыфабэ къычІэкІыжьырэп

сыдэу сшіын, ліыгъэкіэ хэти шіу зебгъэлъэгъун плъэкіыщтэп. Сэ сызфитыр арышъ, шіулъэгъуныгъэу пфэсшіыгъэр сыгу имыкізу хьадырыхэ зыдэсхьыжьыщт.

КІалэм ыгу щышІэрэр Саидэ зэхишІагъ. Ежь ыгу ихъыкІырэри, къинэу телъыри ащ нахь макІэп, ау сыда иамалыр, емынэм ыхын Нэхаекъомэ якІэлэ мыгъо хьакІэ-къокІагъэу къыдызэрихьагъэр зэпыпчын умылъэкІыщт льэхъэ пытэу телъ. «О къыпщыхъурэм тет гущэп, Расул» ыІонышъ, къэкуонэу ыгу къыпылъэдэгъахэу нэрэ-псэрэкІэ зиІэжагъ.

Расул щысыжынэуи фэягъэп. Шюшъхьакіу шіу ылъэгъурэ пшъашъэм, ежьыри къельэгьоу ары къыщыхъущтыгъэр, хъопсэгъо шъэфхэр зыдивыгъхэу псэогъу зыщызэфэхъущтхэм ышіуабэ дашізу зажэщтыгъэм къыришіагъэр. Ащ зыкіи ежэгызарання прамена пра

— Сэ сыгу уlагъэу къытепщагъэмкlэ, Саид, къыстефэрэр «Алахьым сыхьатмыгъо урегъажь» къыосlоныр ары. Ау шlу плъэгъурэ цlыфым ар пфелошъущтэп, — къэтэджыжылъ Расул. — Арышъ, сэ насыпынчъэ сыхъущтми, о шlу къыбдэхъумэ сигопэщт. Гъогумаф, Тхьэм сыхьатмафэ урегъажь, — къызэриlокlыжьи, унэм къикlыгъ.

Саидэ ащ кІэлъыплъэзэ зэри-Іожьыгъэ: «Е-о-ой, о укъысэмыбгыжьыми, Расул, сыхьатмафэ сызэремыжьэщтыр сэри сэшІэ».

Саидэ гъолъыжьыгъэ, ау хъугъэ-шlагъэхэм ягупшысэу къышъхьарыуагъэхэм хагъэчъыерэп. КІалэу шІу ылъэгъурэр щигъэзыенышъ, гучъыІэ зыфишІыгъэ кІалэм псэогъу фэхъун зэрэфаер ышъхьэ къызеокІэ, къыкІегъащтэ. Расул къыриІуагъэхэр ытхьакІумэ итых, рилъэгъуліагъэхэр ынэгу кіэтых. Нафэ лъэшэу ыгу зэрэхэуlагьэр, ыгьэпціагьэу къышіошіи шъхьэкІошхо зэрэщыхъугъэр. Джы зэгупшысэщтыгьэр ащ къыкІэлъыкІощтыр ары, ащ ыуж Расул ыдэжь къэкюшта, къэмыкюшта? КъэкІонэуи фаеп, нахыбэрэ ылъэгъу къэс ежьыркІэ нахь дэй, ыгу щышІэрэм хэхъощт, зыдешІэжьы инэпэльэгъу кІэхъопсэу къин зэрэхэтыщтыр.

Рассказ

рэп. Ащ фэдэ чыпіэ къин ифэрэм къехъулІэ хабзэшъ, хъугъэн ылъэкІыщтэу бэ ышъхьэ щызэпэкІэкІырэр. Ежь къызэрэщыхъущтыгъэм фэдэу Саидэ шІу къымылъэгъущтыгъэу, къыриІощтыгъэхэри, зыкъызэрэфишіыштыгъэхэри зэкіэ нэпцІыгъэу ыІонти, эы мафэп, мэфитіоп Саидэ зишіэрэр, цІыфым ыгу къыпфимылъэу зыкъешіымэ умышіэнэу мэхъуа, зэ аущтэу къыпщигъэхъуми, тІо къыотхьагъэпцІэкІыми, уигъэпцІэ зэпытын ылъэкІыщтэп, иІокІэшыкіэхэм ахэмыльэгьонэу хъущтэп. Ар щигъэзыягъ Расул. «Адэ сыда?» А упчІэр ары джыри къызфигъэзэжьыгъэр. Зэ Расул ышъхьэ къеуагъ: «Студент кlалэу къыдеджэхэрэм ащыщ хигъэукъуагъэу, зыгорэкІэ сабый ышъо хидзагъэмэ, дэкІожьын фаеу хъугъэна?» Ау ари рипэсыгъэп Саидэ, ыгу къызэрэфэкІыгъахэр делагъэу зыфилъэгъужьыгъэ.

ЗыкІи зэмыжэгъахэу зэрихьылІагьэм Расул гупшысэгьуае ышІыгъ. ШІу дэдэ ылъэгъурэ пшъашъэр ащ нахь хэмылъэу шокодыпэныр ышошъ ыгъэхъунэу фаеп, ащ ищынагъоу къышъхьарыхьагъэм ыгу къефызы. ЫІомэ, ышІэмэ хъущтыр къыфэмыгъотэу шІонагъ. Сыда ышІэн ылъэкІыщтыри пшъашъэр къыфэмыемэ, аюба лыгъэкіэ хэти шІу зебгъэлъэгъун умылъэкІыщтэу. Ары шъхьаем, ар ыІонышъ, ащ лъыпытэу ыІэ ритІупщэхынэуи?! «Джы сызыІукІэрэм сыкъызкІыщигъэзыягъэр, зыдэкІонэу піалъэ зэритыгъэ кlалэм ыцlи, ылъэкъуаціи къесымыгъаіоу ыуж сикІыщтэп», — ыгу риубытагъ Расул, ащ къыфишІэщтыр къыгурымыІуапэми. Тхьамафэр окІофэ, шэмбэтыр къэсыфэ ышІуабэ дашІэу, мафэр хэгъэкІи, сыхьат пчъагъэри къылъытэу ежагъ. Ари къэсыгъ. Унэм къызэрехьажьэу, янэ Іанэ къыфешІыфэ емыжэшъоу «етlан, етlан» ри-Іуи, гуІэнкІэ къызежьэм, ным къышІагъ къэбарэу щыІэм ыкъо зэрэшымыгъуазэр.

— А Расул, а узфэгуlэрэр дэкlуагъ, — ыlуагъ ным, ар зэриlуагъэм нахъи ежь нахъ шІу къызэрилъэгъурэм. Ау а кІалэм ыгу фэмыкІуахэу Саидэ къыІоу зэп, тІоп зэрэзэхихыгъэр. Ар гущыІэ къодыеу зэрэщымытыр Саидэ ащ фыщытыкІзу фыриІэхэм ахилъагъощтыгъ. Ащ фэшІ Рустамэ ыцІэ къыриІоныр ышІошъ хъупэщтыгъэп.

— Рустам ары,— ыlуагъ ным.

Зыдежьагъэми кІуагъэп Расул. Янэ Іанэ къыфешІыфэ емыжэу адрэ унэу ежь зэрылъырэм кІожьыгъэ. «Сыдэу адэ шІульэгъуныгьэри кІочІэшхуа?» — зэриІожьыгъэ ным, ежь иныбжыкІэгъум пэкІэкІыгъэхэр ыгу къэкІыжьыгъэхэу. Ныр ежагь ыкъо къыч!эк!ыжьынышъ, шхэным щыгугъэу, ау къэмылъэгъуахэ зэхъум ащ дэжь ежь чІэкІыгъ. ЕшІэ ыкъо мы лъэхъаным ыгу щышІэрэр, ыгуи фэгъу, ау ар ыІоу ежьыри гъусэ фэхъумэ, нахь ыгу ыгъэкІодыщт нахь, ишІуагьэ екІыщтэп.

— Арэп, шІу плъэгъугъэ пшъашъэр дэкІуагъ пае ори зыдэбгъэлІэжьыщта? — фэмыяхэу къызпыгубжыкІы фэдэу зыкъишІыгъ ным. — О уизакъоп ар къызэхъулІагъэр. КІалэм ыгу рихьыгъэ пшъашъэм къыщигъэзыеу бэрэ мэхъу. ШІу уилъэгъущтыгъэмэ, ар къыуишіэщтыгъэп. Арышъ, угу емыгъэкІу. УныбжьыкІ, уищыІэныгъэ уапэкІэ къэт, угу рихьын, шІу плъэгъун пшъашъэ джыри урихьылІэн.

Расул янэ зи пиюжьыгьэп, ау ежь ыгукіэ зэриюжьыгьэ: «Ей, тян, тян, ащ нахькіэ шульэгьуныгьэм уасэ фэмыші нэмыіэмэ, егьашіи о хэти шіу пльэгъугьэн фаеп». Ар ным зэхихыгьэмэ, іахькіэ ыштэхэныеп, «Сэра шіульэгьум имашіо ымыстыгьэр?» ыіони, ау ащ Расул щыгьозагьэп. Яшэнэп адыгэхэм а льэныкьомкіэ ныхэм агу щышіагьэр акъохэм къафаіуатэу.

— Некіо, сишъау, зыгорэ зыіульхь, — ным зеіом, емыдэіумэ ыгу зэрэмыпсэфыщтыр ешіэти, фэмыяхэу Расул къэтэджыгь, янэ ыуж къихьагь. Ыкъо къакіомэ ыгъэтхъэн гухэлъ ным иізу зыфигъэхьазырыгъэти, шхын кіэщыгъоу іанэм тетыгъэр багъэ, ау къэ-

барэу зыщигъэгъозагъэм шхыныр ыгу рыригъэхьыгъэп, хъатэу хэмыlэу къыпэкlыжьыгъ.

Зыфэчэф щыІагьэп Расул, нэф къэшъымэ Мыекъуапэ кІожьынэуи фэягъэп, дунаир къэушъорэкІи ычІэгъ хъугъэу ары къызэрэщыхъущтыгъэр. Янэ зэриlуагъэм фэдэу шlу ылъэгъужьын пшъашъэ горэм джыри рихьылІэныр ышІошъ хъущтыгъэп. КъыгурымыІоу зэгупшысэштыгьэр бэшІагьэу къыпыльыми, ежь къыщигъэзыенышъ, ыгу рыригъэхьын фэмылъэкІэу Саидэ зыфиющтыгъэ кlалэм зыкІыдэкІогъэщтыр ары. ЕтІани ошіэ-дэмышізу, ізшізхэу ар зэрэхъугъэми риlолlэн къыфэгъотыщтыгъэп. «Мы Іофым сэ къызгурымыюу зыгорэ хэлъынкІи мэхъу», — зэриІожьыгъэ Расул, упчІэ жъугьэу ышъхьэ къитаджэхэрэм яджэуап къыфэмыгъотэу. Рустам Саидэ зэрэфыщы-

тым зыгорэ еюлІэгьоягь. Фэдэгъу дэдагъ, ыгу хэкІын фэдэ гущыІэ ыжэ къыдэкІэу зэхыригъэхыщтыгъэп. Янэ къыриюгьагьэр, кlалэм шlу къельэгъумэ, ыІэгу исэу ыІыгъыщтэу зэриІогьагьэр шъыпкъэу къычІэкІыгъ. Зыгорэм кІуагъэмэ, щыгъын дахэ е бзылъфыгъэ Іэпэщысэ лъапІэ горэ къыфимыхьэу хъущтыгьэп. Ащ пэпчъ, зэришэнэу, а зы гущыІэхэр къыриІохэзэ къыритыщтыгъ: «Зысэлъэгъум сыпсэ закъу, ощ пае сехъопсагъ, угу рихьымэ льэшэу сигопэщт». Шъэо дэхэ хъурае къызыфэхъум, врачымрэ янэрэ зэрядэјугъэм кіэгушІужьыгь, ахэм къыраІощтыгьэри шъыпкъэу къыч!эк!ыжьыгь. Сабыир къызщыфэхъугъэ сымэджэщым чІэлъыфэ ар ыбгъэ ригъэшъоным пае къыфахьыфэ ышІуабэ дашІэу ежэщтыгъ. Ау ащ илі гучъыі эу фишІыгъэм имылдыкъ къыгъэжъуныр хэгъэкіи, тіэкіуи къыгьэжъугьэп. Сабыим тепльэ къэс ащ ятэ шъхьакІоу къырихыгъэр ыгу къэкІыжьыщтыгъ. Сабыир зыфигъотыгъэр Расул арыгъэмэ, дунаир фэмыхъоу гушІощтыгъ, ежь нахь насыпышІо щымыІэуи къыщыхъущтыгъ.

ПІэм екіужьыгъэхэми, Рустам ренэу къыфэкІэщыгъу, ау Саидэ ыгу фаштэщтыгъэп зыкъызэрэфишІырэр. Ыдэжь шыльыр пхъэтэкъэжъэу, ыбгъэцэу къынэсхэрэр пыжъ панэу къыхаохэу къыщыхъущтыгъ, ыгъэжьэу, ыгъэжьэу къебэу зыхъукІэ, ыгу къыгъэжаощтыгь, Іаплі къызырищэкІырэми ыгу фаштэщтыгъэп. Ащ фэдэу Рустам къедэхашІэ зыхъукІэ, ыгукІэ зылъыІэсыщтыгьэр Расул арыгъэ. «А-енасын ащ фэдэу къысфыщытыр Расул арыгъэми» ыгукІэ зэриІожьыщтыгъ. -ичт ульи меньгрефере ульимытэу мэхъуа, сыдэу зыфишІыгъэкІи Саидэ къэгъазэ зэримы ахэр лъэшэу къин къызэрэщыхъурэр къыхэщэу, ыгу еlэжьыгъэу къыриlощтыгь:

— А Саид, а сыпсэ закъу, шІулъэгъуныгъэу къыпфэсшІыгъэм, хьадырыхэ сэкІожьыфэ мыкІосэжьыщтым, сабыеу зэдэдгъотыгъэм яхьатырми, гуфэбэныгъэ тІэкІу къыспэбгъохымэ, сыкъызэхэпшІыкІымэ сыд щышІын?

Ащ пэпчъ ежьыми ыгу къыгъэкlыжьыщтыгъ шъхьакlоу къырихыгъэр, шlу ылъэгъурэ кlалэр зэрэшlуигъэкlодыгъэр, хьабз гъорыкlо фэдэ нахьэу къыщымыхъоу къызэрэрыджэгугъэр щэlэфэ зэрэщымыгъупшэщтыр, зэрэфимыгъэгъущтыр.

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

э адыгэ быракъыр щегъэбыбатэ.

Натхъо Амир Испанием і

О СПОРТЫМ ЩЫЦІЭРЫЮХЭР

Адыгэ быракъыр Мадрид щегъэбыбатэ

Испанием ифутбол клуб цІэрыІоу «Барселонэм» шешІэрэ Натхьо Амир Адыгэ Республикэм щапlугь. Мы мафэхэм ар Мыекьуапэ къэкІуагьэу гущыІэгьу тыфэхьугь.

— Футболыр ешІэгъу къодыеп, сищыІэныгьэ спортышхом еспхыгъ, — къеlуатэ Натхъо Амир. Апэрэ мафэхэм къащыублагъэу «Барселонэм» дэгъоу къыщыспэгъокІыгьэх. НыбжьыкІэхэр зыхэт купым къыщыспэкІырэплъыхи, клубым идублер шъхьаІэхэм сахагъэхьагъ.

— НыбжьыкІэхэм яІэпэІэсэныгъэ хагъэхъонымкІэ тренерхэм сыда анахьэу анаІэ зытырагъэтырэр?

- «Пирамида» зыфиlорэ шіыкіэм тетэу клубым футболистхэр щагъасэх. — Ныбжьыр къыдалъытэзэ, сэнаущыгъэ зыхэлъхэр командэхэм аштэх, рагъашІэх. Анахь дэгъухэм хэушъхьафыкІыгьэу Іоф адашІэ, «Барселонэм» фагъэхьазырых.
- КъызэрэпІорэмкІэ, пщынэр зэрэзэк ащырэм, макъэр зэрагъэжъынчырэм фэдэу пирамидэр агъэпсы.
- Ары. Европэм икомандэхэм щысэшІу афэхъух. Футболыр искусствэ лъагэм рагъапшэ.
- Амир, Испанием идэхагъэ, Мадрид ичІыпІэ гъэшІэгъонхэм татегущыІэнэу игъо тифэщт. Урысыем ифутбол ехьыл Іагь эу Испанием бэрэ къыщаІуата?
- Сыгу къео, ау тихэгъэгу ифутбол гущыІэ фабэхэр къыраlуалІзу бэрэ зэхэтхырэп. Европэм ифутбол зэрэльыкІуатэрэр, тренерхэр шыкіэшіухэм зэральыхъухэрэр, щысэ зытетхын тлъэкІыщтхэр къытфаІуатэх.

Академием щеджагъ

 Тольятти футболымкІэ и Академиеу Коноплевым ыцІэкІэ щытым үзэрэщеджагъэм шІуагъэу хэпхыгъэр къытаІоба.

- Урысыем ихэшыпыкІыгъэ ныбжьыкІэ командэхэм сахэтэу зэнэкъокъу макІэп сызыхэлэжьагъэр, спортсмен цІэрыІохэм та-ІукІэщтыгъ, футболым о шІу зыщымылъэгьоу, футболыр угу рихьын, шІу плъэгъун зэрэфаем, спортым шэн-хабзэхэр щызэтехьанхэм тафагъасэщтыгъ. Академиер еджэпІэ къодыеп. ЦІыфыгъэм, тэ «адыгагъ» зыфатІорэм мэхьанэу иІэр щыІэныгъэм къыщыдгурыІощтыгъ.
- Дунэе турнирхэу Тыркуем, Венгрием, Англием, Бразилием, Италием, нэмыкІхэм ащыкІуагьэхэм уахэлэжьагь.
- Академием тыщеджэзэ дунэе зэlукlэгъухэм защытыуплъэкІущтыгь, Урысыем ыцІэкІэ футбол тешІэщтыгъ.
- Амир, уятэу Натхьо Адам Адыгеим, Краснодар краим яфутболист цІэрыІу, Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» идиректор шъхьа І. Тиреспубликэ икомандэ ущешІэным зыфэбгъэхьазырыгъэба?
- Нурбый, а упчІэм сыкъежэщтыгъ. «Рубин» Казань Натхъо Бибарс щешІэзэ сэри Татарстан икомандэ сырагъэблэгъагъ. Тренер шъхьаІэу Курбан Бердыевыр къызэрэсэджагъэр сэркІэ гушІуагьоу щытыгь. «Натхъо нахьыжъыр, нахьыкІэр» аloзэ тренерхэр, футболистхэр къытаджэщтыгъэх. Сятэ иунашъокІэ Мыекъуапэ къэзгъэзэжьыгъагъ. Къызысэушъыим, псынкІэу дезгъэштагъ. Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» щезгъэжьэнышъ, футбол сешІэн зэрэфаер къысиІуагъ. Адыгеим сызэрэщапІугьэр ащ еспхыщтыгъ.
- Уилъэпкъ, уичІыгу бгъэлъэпІэнхэр, зэкъошныгъэр бгъэпытэныр спортым хэхьэгъэ шэн-

илъыр къэсіонэу сыфаеп. Мые- нер хэхыгъэхэр зэрэсиіэхэр ешіэ, пышіо ухъунэу тыпфэлъаіо.

къуапэ апэрэ тренер къыщысфэхъугъэ Александр Пахомкиныр егъашІи сщыгъупшэщтэп. Илъэси 6 сыныбжьэу республикэм футболымкІэ икІэлэцІыкІу командэ сиштагъ, сятэм фэдэу къыслъыплъагъ.

Къашъоу «Лезгинкэр»

- Испанием икомандэхэм хэгъэгу зэфэшъхьафхэм къарыкІыгъэхэр ащешІэх. Адыгеим узэрэщыщыр зышІэрэр ба?
- Адыгеим, Краснодар краим яныбжьыкІэхэр Мадрид щеджэх, тызэюкіэ.
- Алыгэ быракъыр бгъэбыбатэзэ укъызэрэшъуагъэр Интернетым идунэе хъытыукІэ слъэгъугъэ. Ащ егъэжьапІэу фэхъугьэр къытаІоба.
- Адыгэ Республикэм ибыракъ и Мафэ Мыекъуапэ зэрэщагъэмэфэкІыщтыр ИнтернетымкІэ зэзгъэшІагъ. МэфэкІым сыхэлэжьэн зэрэсымылъэкІыщтым къыхэкІэу, Испанием икъушъхьэ лъагэмэ ащыщ сыдэкІоягъ, адыгэ быракъыр згъэбыбатэзэ сыкъэшъуагъ. Синыбджэгъухэм «Лезгинкэр» къызэрэсшІыгьэр дискым тыратхагь, сисайт къидгъэхьагъ.
- Уянэ-уятэхэу Светэрэ Адамрэ телефонкІэ къызыпфытеохэкІэ, сыда анахьэу шъузытегущыІэрэр?
- Ныр Ны. Ар зыгъэ-гумэкlырэр макlэп. Къысфэзэщы... Испаныбзэр зэзгъэшІагъэшъ, сиІофхэр нахьышІоу лъэкІуатэх.

— Уятэу Адамэ ятІонэрэ тренерэу зыльытэрэмэ

Амир мэщхы, къысиющтыр къызыщыригъэжьэщтыр ымышІэу къысщыхъугъ.

Сятэ ишІуагъэкІи футбо-

ащ пае къэсымыгъанэу упчІэжьэгъу сэшІы. Шъобж къыстыращагъэмэ, зэрэзгъэхъужьыщтыр къысиюу бэрэ къыхэкы.

– Уигухэлъ чыжьэхэм уакъытегущыІэ пшІо-

— Дунаим щыцІэрыІо футболистхэм таюкіэ, тагъэгъуазэ. «Барселонэм» сыщешІэ сшІоигъу. Мыекъуапэ спорт псэуалъэу щашІырэмэ сагъэгушхо. Ти ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан ащкІэ сыфэраз. «Зэкъошныгъэм» пшъэрылъ инхэр зыфигъэуцужьхэу Урысыем изэнэкъокъу хэлэжьэнэу сыфай. Хэта зышІэрэр – сэри, Натхъо Бибарси «Зэкъошныгъэм» тыщешІэнэу уахътэ къытэкІункІи мэхъуба.

Зэфэхьысыжьым ычІыпі

Натхъо Амир зы гущыІэкІи къыхигъэщыгъэп, ау тэ къэтІон фаеу тэлъытэ «Барселонэм» щешІэнэу зеублэм, ежьым игукъэкІыкІэ, Адыгэ Республикэм футболымкІэ икІэлэцІыкІу-ныбжьыкІэ спорт еджапІэ щеджэхэрэм футбол шъуашэхэр, Іэгуаохэр къафищэфыхи, шІухьафтын къафишІыгъэх. Адыгеим икІыгъэ ныбжьыкІэхэу Мадрид кІуагъэхэм, щеджэхэрэм ІэпыІэгъу афэхъу.

Адыгэ къэралыгъо университетым щеджэнэу Натхъо Амир чІэхьагъ. Сыд фэдэ сэнэхьат къыхихыщтми, цыфышІу зэрэхъущтым, Адыгэ Республикэм ыцІэ льагэу зыІэтыщтхэм зэращыщым тицыхьэ телъ. «Барселонэм» хэт тренерхэр, футболистхэр испаныбзэкІэ зэдэгущыІэх. Бзэр умышІ у футболист дэгъу умыхъущтэу алъытэ.

Амир джырэблагъэ Мыекъуапэ щыхигъэунэфыкІыгъ. ИІахьылхэр, ныбджэгъухэр къыфэгушІуагъэх. Мадрид шІэхэу ыгъэзэжьынышъ, «Барселонэм» щешІэщт. Опсэу, Амир! УигухэлъышІухэр Тхьэм къыбдегъэхъух. Испанием ущыІэу адыгэ орэд-- ГущыІэ ІэтыгъэхэмкІэ сыгу лыр къыхэсхыгъэу сэлъытэ. Тре- хэм узэрядэГурэр тэшІэ. Насы-

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъу--ыхпес еІкцыда мех ныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр,

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44.

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІ́э ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ -идыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 3250 Индексхэр 52161 52162 Зак. 784

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр іхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

ПшъэдэкІыжь

зыхьырэ секретарыр ЖакІэмыкъо Аминэт

ФУТБОЛ

Бэрэскэжъыем аублэщт

Мыекъопэ футбол клубэу «Зэкъошныгъэм» 2015 — 2016-рэ ильэс ешіэгьур бэдзэогьу мазэм и 20-м еублэ. Новороссийскэ икомандэу «Черноморец» зыфиюрэм дешющт.

Зэlукlэгъур Мыекъуапэ щыкlощт. Урысыем и Кубок икъыдэхын фэгъэхьыгъэ ешІэгъухэр мы мазэм и 15-м рагъэжьэщтых. «Зэкъошныгъэр» Краснодар краим икомандэу «Биологым» Мыекъуапэ щыІукІэщт, сыхьатыр 17.30-м аублэщт.

Хъуакіор тренер шъхьаі

«Зэкъошныгъэм» итренер шъхьа і ипшъэрылъхэр Хъок іо Къэплъан ыгъэцэкІэщтых. «Спартак» Налщык, «Зэкъошныгъэм», нэмыкІхэм илъэсыбэрэ футбол ащешіагь. Опытышіоу иіэр тренер сэнэхьатэу къыхихыгъэм щигъэфедэнэу тыфэлъаlo.